

התקציב הלאומי לשנת 1972*

להלן התקציב הלאומי לשנת 1972, הכולל סיכום ראשון של ההתפתחויות במשק בשנת 1971 ותחזית של ההתפתחויות הכלכליות העיקריות הצפויות בשנת 1972. סיכום ההתפתחויות בשנת 1971 מתבסס על נתונים ואומדנים ארעיים של החשבונות הלאומיים, של מאזן התשלומים ושל נתונים אחרים אשר מקורם: הלשכה המרכזית לסטטיסטיקה, משרדי הממשלה האחרים ומחלקת המחקר של בנק ישראל. כאמור, האומדנים המובאים בתקציב הלאומי הזה הם מוקדמים והם עשויים להשתנות. תקציב זה הוכן במשותף, בידי מחלקת המחקר של בנק ישראל והלשכה לייעוץ כלכלי במשרד האוצר.

פרק א; ההתפתחויות הכלכליות בשנת 1971

א. קווי ההתפתחות העיקריים

בשנת 1971 נמשכה הצמיחה המהירה של המשק בתנאי תעסוקה מלאה (ואף נוצרו עודפי ביקוש לעובדים). התוצר הלאומי הגולמי גדל במונחים ריאליים, בשיעור של 7-8 אחוזים, קצב מהיר במקצת מזה של שנת 1970, שהתאפשר עקב עליה מהירה יותר בשיעור גידול המוצרים.

סך השימושים במונחים ריאליים גדל בשיעור של 7.5 אחוזים, לעומת 10 אחוזים בשנת 1970. עיקר הגידול בסך השימושים ב-1971 נבע מהתרחבות מהירה של ההשקעות והיצוא — אלה גדלו במונחים ריאליים ב-18 ו-16 אחוזים בהתאמה, לעומת גידול של 9 אחוזים בכל אחד מהם בשנת 1970. כמחצית הגידול בהשקעה ב-1971 נבעה מגידול ניכר ביבוא אניות ומטוסים. מאידך גיסא, נבלמה העלייה המואצת בצריכה הציבורית ואף חלה בה ירידה קלה של כחצי אחוז, במונחים ריאליים, לעומת הרמה של השנה הקודמת, בעיקר כתוצאה מירידה שחלה ביבוא הבטחוני הישיר. זאת, לאחר העלייה המואצת, בשיעור 26 אחוזים, שחלה בצריכה הציבורית בשנת 1970, עקב הכפלת היבוא הביטחוני הישיר באותה השנה.

הצריכה הפרטית בשנת 1971 גדלה במונחים ריאליים בשיעור ממוצע של 4.3 אחוזים, המהווים גידול של כאחוז וחצי לנפש. זאת לעומת שיעור גידול נמוך יותר, כ-3 אחוזים, בשנת 1970, המהווים גידול של כחצי אחוז לנפש. שיעור הגידול הריאלי של הצריכה הפרטית הכוללת בשנים 1970 ו-1971 היה נמוך איפוא בהרבה משיעור גידול התוצר הלאומי הריאלי. זאת, לאחר שבשנים קודמות גדלה הצריכה הפרטית הכוללת בקצב ממוצע הדומה לקצב הגידול של התוצר.

* הופיע כפרסום העומד בפני עצמו באדר תשל"ב — פברואר 1972.

1 החשבונות הלאומיים לשנת 1971, נערכו בהתאם לאומדן הלשכה המרכזית לסטטיסטיקה שנערך בדצמבר 1971. מנתונים שנתקבלו מאוחר יותר מתברר, שחל גידול רב יותר ביצוא ולעומת זאת ביבוא חל גידול נמוך יותר מזה שחושב. בהתאם לכך נראה, ששיעור הגידול בתוצר יהיה גבוה במקצת מהאומדן שהתקבל בלוחות החשבונות הלאומיים.

אינדקסורים להתפתחות המשק

העלייה או הירידה (—)			תחזית 1972	1971	1970	1969	
מ-1971 ל-1972	מ-1970 ל-1971	מ-1969 ל-1970					
המקורות והשימושים (מיליוני ל"י, במחירי 1970)							
(אחוזים)							
6.6	7.1	7.2	21,070	19,758	18,456	17,224	המקורות התוצר הלאומי הגולמי
7.1	8.4	15.7	11,780	10,997	10,143	8,770	היבוא *
7.3	11.0	5.3	(9,015)	(8,402)	(7,571)	(7,192)	מזה : היבוא למעט אניות ומטוסים וממשלה לנמ"א
6.8	7.5	10.0	32,850	30,755	28,599	25,994	סך כל המקורות
השימושים							
7.0	4.3	3.1	13,030	12,182	11,681	11,334	הצריכה הפרטית
2.3	-0.7	26.3	6,910	6,753	6,799	5,382	הצריכה הציבורית
3.0	6.3	3.5	(2,195)	(2,131)	(2,004)	(1,937)	מזה : הצריכה הציבורית האזרחית
2.1	-3.6	39.2	(4,715)	(4,622)	(4,795)	(3,445)	הצריכה הציבורית הביטחונית
8.3	17.7	8.7	5,975	5,517	4,687	4,311	ההשקעה הגולמית המקומית
10.8	9.3	6.4	(5,435)	(4,905)	(4,489)	(4,220)	מזה : ההשקעה הגולמית למעט אניות ומטוסים
10.0	16.0	9.4	6,935	6,303	5,432	4,967	יצוא *
6.8	7.5	10.0	32,850	30,755	28,599	25,994	סך כל השימושים

* היבוא והיצוא כוללים סחר עם השטחים המוחזקים ומחושבים בשער חליפין אפקטיבי (המיסים על יבוא ותמיכות ליצוא) ואינם כוללים עסקות (תקבולים ותשלומים) ריבית של הסקטור הציבורי עם חו"ל.

1969 עד 1971 ותחזית ל-1972

העלייה או הירידה (—)							
מ-1972 ל-1972	מ-1970 ל-1971	מ-1969 ל-1970	תחזית 1972	1971	1970	1969	
3.4	3.3	5.3	20,476	19,800	19,165	18,207	תוצר למעסק (ל"י במחירי 1970)
							ההכנסה הלאומית לנפש
12.5	14.6	12.1	6,535	5,810	5,069	4,522	א. בל"י במחירים שוטפים
-0.1	7.6	12.1	1,556	1,558	1,448	1,292	ב. בדולרים בשער חליפין רשמי
1.3	-0.4	11.3	1,203	1,188	1,193	1,072	ג. בדולרים בשער חליפין אפקטיבי
3.5	1.3	0.3	4,138	4,000	3,950	3,937	צריכה פרטית לנפש (ל"י במחירי 1970)
							הכנסות הסקטור הציבורי ממיסים, מילוח חובה ורכוש ברוטו, למעט היטל על יבוא ביטחוני (מיליוני ל"י)
15.3	38.7	36.7	11,380	9,868	7,113	5,205	
							אוכלוסייה ותעסוקה (אלפים)
3.4	2.9	2.7	3,150	3,045	2,958	2,879	אוכלוסייה ממוצעת
3.1	3.6	1.8	1,029	998	963	946	מספר מועסקים ממוצע
			41	37	38	44	מספר בלתי מועסקים
			3.8	3.6	3.8	4.5	אחוז בלתי מועסקים מכוח העבודה האזרחי
							מאזן התשלומים לרבות שטחי ממשל צבאי (מיליוני דולרים)
12.3	13.0	20.7	3,390	3,019	2,672.0	2,212.9	יבוא
13.1	23.9	7.8	2,035	1,800	1,452.6	1,349.5	יצוא
—	—	—	1,355	1,219	1,219.4	863.4	עודף יבוא
—	—	—	777	751	634.3	511.8	הגירעון במאזן סחר חוץ
—	—	—	1,385	1,535	1,336	692.0	יבוא ההון נטו למעט שטחים
							גידול ביתרות בנק ישראל נטו(—)
—	—	—	4,200	3,580	2,810	2,124	החוב הלאומי
							כספים
—	22.4	5.1	—	3,168	3,015	2,815	אמצעי התשלום ממוצע שנתי (מיליוני ל"י)

שנקטה הממשלה בשנת 1970, במטרה להפנות מקורות ריאליים מהצריכה הפרטית לשימושים התפתחות מרכיבי השימושים בשנת 1971 הינה המשך למגמות שנשמתגו עוד בשנת 1970 בעקבות מדיניות פייסקאלית מרחיקת לכת לריסון קצב הגידול בביקוש הפרטי ולעידוד היצוא, האחרים. השפעת פיתוח הל"י בשיעור של 20 אחוזים, שבוצע באוגוסט 1971, באה לידי ביטוי במדידה מועטה בהתפתחויות של שנה זו, ועיקר השפעתו תורגש בשנת 1972.

כדי לאבחן את המגמות הכלכליות של הביקוש הכולל במשק, יש לבנות את היבוא הביטחוני הישיר אשר אינו משפיע על הפעילות הכלכלית במשק. סך השימושים, בניכוי היבוא הביטחוני הישיר גדל בשנת 1971 במונחים ריאליים בשיעור 9.7 אחוזים, לעומת עלייה של 7 אחוזים בשנת 1970. גם אם ננכה את העלייה היוצאת דופן ביבוא אניות ומטוסים ואת היבוא הביטחוני הישיר, גדל סך השימושים, ב-8.2 אחוזים, לעומת 6.6 אחוזים ב-1970. מכאן, שבכל מקרה מתקבל שהכוחות הכלכליים במשק פעלו להחשת קצב גידולו של הביקוש המצרפי, הקשור בפעילות הכלכלית.

כתוצאה מהמגמות שנסקרו לעיל הופנו כ-80 מתוספת המקורות הריאליים שעמדו לרשות המשק ב-1971 להרחבת היצוא וההשקעות, שחלקם בסך השימושים היה בשנת 1970 35 אחוזים בלבד, ובעקבות כך גדל חלקם בסך השימושים. לעומת זאת, נטלו הצריכה הציבורית הפרטית יחד כ-20 אחוזים בלבד מתוספת המקורות הריאליים, על אף שמשקלם בסך השימושים היה בשנת 1970 כ-65 אחוזים, וכתוצאה מכך ירד משקלם בסך השימושים.

בשנת 1971 חלה עלייה מהירה ברמת המחירים. מדד המחירים לצרכן עלה במשך השנה בשיעור 13.4 אחוזים, שיעור גבוה משיעור הגידול במשך שנת 1970 (לאחר שגם בשנה זו חלה, כזכור, עליית מחירים מהירה בשיעור של 10 אחוזים), השכר הממוצע לשכיר, כולל תשלומים גלויים, גדל ב-16 אחוזים, לעומת 13 אחוזים ב-1970.

להלן קווי ההתפתחות העיקריים במאזן התשלומים¹: בשנת 1971 התייצב הגירעון בחשבון השוטף, על אותה הרמה של השנה הקודמת והסתכם ב-1,219 מיליון דולר. התייצבות זו נגרמה כתוצאה מירידה ביבוא הביטחוני הישיר, וכן הודות לעלייה הניכרת ביצוא — זה גדל השנה בשיעור הכפול כמעט משיעור גידול היבוא. אחוז היצוא מהיבוא עלה ל-59 אחוזים ב-1971 לעומת 52 אחוזים ב-1970.

סך היצוא (כולל יצוא לשטחים המוחזקים) גדל בשנת 1971 ב-24 אחוזים, לעומת גידול של 7.7 אחוזים ב-1970, והוא הסתכם ב-1800 מיליון דולר. שיעור גידול מרשים זה הן ביצוא הסחורות והן ביצוא השירותים, הוא תוצאה מצטברת של עידוד רווחיות היצוא והתפתחויות שחלו בשוקי חוץ, אשר הגבירו את הביקוש למוצרי היצוא. נוסף על כך הושגו מחירים גבוהים יותר במונחי דולרים. תופעה בולטת בתחום היצוא היא העלייה המהירה שחלה בסעיפי היצוא המובהקים: בשיעור 34 אחוזים ביצוא הדרים וב-31 אחוזים ביצוא יהלומים. כן נמשכה מגמת העלייה המהירה ביצוא התעשייתי האחר, בשיעור 22 אחוזים. עלייה בולטת של 55 אחוזים חלה ביצוא שירותי תיירות.

סך היבוא (כולל יבוא מהשטחים המוחזקים) גדל בשנת 1971 ב-13 אחוזים, לעומת 21 אחוזים ב-1970 והסתכם ב-3,042 מיליון דולר. אולם שיעורים אלה הושפעו במידה רבה מהשינוי הניכר שחל ביבוא הביטחוני הישיר, שכן משקלו בסך היבוא רב. סך היבוא, למעט יבוא ביטחוני ישיר, גדל ב-21 אחוזים ב-1971 לעומת 9 אחוזים בלבד ב-1970. בחישוב סך היבוא, ללא יבוא אניות ומטוסים (זה גדל פי 3 בשנת 1971), יתקבל שיעור גידול של 16 אחוזים, לעומת 8 אחוזים ב-1970. הגידול המהיר יותר בשנת 1971, שהתקבל לאחר הניכויים שנעשו, נובע במידה רבה מהגידול הניכר שחל ביבוא יהלומי גלם וביבוא מהשטחים המוחזקים. כן חל גידול מהיר ביבוא דלק ונתחדשה העלייה ביבוא נכסי הצריכה. לעומת זאת, חלה ירידה בקצב הגידול של יבוא

1 הנתונים כוללים את הסחר עם השטחים המוחזקים.

חומרי גלם אחרים; וזאת, על אף העלייה המהירה שחלה ביצוא התעשייתי למעט יהלומים, שהוא בעל מרכיב יבוא גבוה יחסית. כך חלה ירידה קלה בקצב הגידול של יבוא נכסי השקעה למעט אניות ומטוסים.

בשנת 1971 חל גידול נוסף ביבוא ההון הוא הסתכם ב-1,535 מיליון דולר, וזאת לאחר הגידול הניכר שחל ב-1970. מאחר שבגירעון השוטף לא חל גידול ב-1971, תרמה התוספת ליבוא ההון להגדלת יתרות מטבע החוץ של בנק ישראל, והן הסתכמו בסוף 1971 ב-576 מיליון דולר. כתוצאה מקבלת מילוות נוספים בקנה מידה גדול, חל גידול ניכר בחוב החיצוני של ישראל, והוא הגיע ל-3,580 מיליון דולר.

ב. מאזן התשלומים

1. הגירעון בחשבון השוטף¹

בשנת 1971 חלה ירידה בסך של 41 מיליון דולר בגירעון בחשבון השוטף (למעט סחר עם השטחים המוחזקים) והוא הסתכם ב-1,204 מיליון דולר. היתה זו תוצאה של גידול בסך 347 מיליון דולר ביצוא ועלייה של 306 מיליון דולר ביבוא. השיפור בגירעון אירע לאחר 4 שנים רצופות של החמרה ובשיעורים ניכרים. התפתחות זו נגרמה בעיקר עקב הירידה ביבוא הביטחוני הישיר וכן הודות לשיעור הגידול המהיר ביצוא — האחרון היה כפול משיעור הגידול ביבוא. הגירעון השוטף, בניכוי יבוא הביטחוני ישיר, גדל ב-1971 ב-52 מיליון דולר, לעומת 62 מיליון דולר ב-1970, וזאת על אף העלייה המרשימה ביצוא.

בגירעון במאזן סחר החוץ חלה בשנת 1971 עלייה מהירה, בסך 138 מיליון דולר, והוא הסתכם ב-767 מיליון דולר (לעומת עלייה של 79 מיליון דולר בשנת 1970). העלייה נגרמה ברובה על ידי הגידול הרב, בסך 129 מיליון דולר, ביבוא אניות ומטוסים. הגירעון במאזן סחר החוץ ללא אניות ומטוסים גדל בכ-10 מיליון דולר בלבד לעומת 1970.

הירידה שחלה בגירעון בחשבון השירותים היתה גדולה מהעלייה שחלה בגירעון במאזן סחר החוץ, והיא שפעלה לצימצום הגירעון בחשבון השוטף. הגירעון בחשבון השירותים ירד ב-179 מיליון דולר והסתכם ב-437 מיליון דולר. מפנה זה חל בעיקר כתוצאה מהירידה ביבוא הביטחוני הישיר, לעומת העלייה המואצת ביצוא השירותים.

ב-22 באוגוסט 1971 פוחתה הל"י ב-20 אחוזים, והשער הרשמי הועלה מ-3.50 ל"י ל-4.20 ל"י לדולר. שנת 1971 הושפעה באופן חלקי מפחות זה והוא יבוא לידי ביטוי בשנת 1972.

2. היצוא¹

מגמת הגידול ביצוא, שהחלה עוד במחצית השנייה של 1970, נמשכה גם בשנת 1971. סך היצוא (למעט יצוא לשטחים המוחזקים) גדל ב-25 אחוזים, לעומת 8 אחוזים ב-1970, והסתכם ב-1,713 מיליון דולר. הגידול המהיר הקיף את רוב קבוצות המוצרים והשירותים ונגרם כתוצאה מגידול מצטבר בתמריצי היצוא, הפניית מקורות במשק ליצוא, הגברת הביקוש בחוץ לארץ, וכן עליית מחירים מהירה במונחי דולרים, שחלה בשוקי חוץ לארץ.

ביצוא הסחורות חלה עלייה מהירה, בשיעור 25 אחוזים, והיא התרכזה בעיקר בשני מוצרי היצוא המובהקים של ישראל: יהלומים והדרים. תקבולי הדולרים מיצוא יהלומים גדלו ב-1971 ב-31 אחוזים, בעיקר כתוצאה מהגדלת הכמות שנבעה מהגברת הביקוש בחו"ל — לאחר ירידה של 7 אחוזים בתקבולים בשנת 1970. תקבולי הדולרים מיצוא הדרים, גדלו בשיעור של כ-34 אחוזים — בעיקר כתוצאה מעליית מחירי ההדרים בחו"ל — לאחר ירידה של 3 אחוזים בשנת 1970. שני מוצרים אלה תרמו שני שליש מהתוספת ליצוא הסחורות. גם ביצוא התעשייתי, למעט יהלומים, חל גידול מהיר, בשיעור 22 אחוזים. שיעור זה גבוה מן הגידול (15 אחוזים) שהושג

1 הנתונים אינם כוללים את הסחר עם השטחים המוחזקים.

ב-1970. סך היצוא התעשייתי הסתכם ב-480 מיליון דולר. לעומת זאת, חלה ירידה של 5 אחוזים ביצוא מוצרי חקלאות, למעט הדירים, לאחר שחל בהם גידול של 63 אחוזים בשנת 1970. ירידה זו נגרמה עקב הירידה ביצוא הכותנה, בעוד שבשאר סעיפי היצוא החקלאי האחר חלה עלייה של כ-15 אחוזים. ביצוא השירותים חלה עלייה מהירה, הנאמדת ב-26 אחוזים, לעומת עלייה בשיעור 10 אחוזים בקירוב ב-1970. עלייה ניכרת חלה ביצוא שירותי תיירות. שיעור הגידול בהם נאמד ב-55 אחוזים, והם יסתכמו ב-160 מיליון דולר. כן חל גידול ניכר ביצוא שירותי ההון, שנגרם בעיקרו עקב עליית יתרות מטבע החוץ. שאר סעיפי השירותים גדלו ב-15 אחוזים בקירוב.

לאחר השינוי שחל בשער הל"י באוגוסט 1971, עלה השער האפקטיבי לדולר ערך מוסף ביצוא בשיעור של כ-8 אחוזים — שיעור שהינו קטן בהרבה משיעור הפיחות. הסיבה לכך היא שבעקבות הפיחות צומצם שיעור ההחזר של מיסים עקיפים.

3. היבוא¹

סך היבוא (למעט יבוא מהשטחים המוחזקים) גדל בשנת 1971 ב-12 אחוזים לעומת 21 אחוזים ב-1970, והסתכם ב-2,917 מיליון דולר. האטת קצב הגידול, הושפעה במידה ניכרת מירידה של 93 מיליון דולר ביבוא הבטחוני הישיר בשנת 1971, לאחר עלייה של 291 מיליון דולר ב-1970. סך היבוא, למעט יבוא בטחוני ישיר, גדל ב-20 אחוזים, לעומת 9 אחוזים בלבד ב-1970.

מגמות אלה משקפות את העלייה הניכרת, בסך 130 מיליון דולר, שחלה ביבוא אניות ומטו"סים בשנת 1971. סך היבוא, למעט יבוא ביטחוני ישיר ואניות ומטוסים, גדל ב-14 אחוזים, לעומת 8 אחוזים בשנת 1970. אולם גם ביבוא היהלומים חל גידול ניכר, בסך 70 מיליון דולר ב-1971, לאחר ירידה שחלה ב-1970. אם ננכה גם סעיף מיוחד זה מסך היבוא, נמצא, שבשנים 1971 ו-1970 חל גידול דומה בסך היבוא, למעט ביטחון, אניות ומטוסים ויהלומים, בשיעור 11 אחוזים בכל שנה. מאחר שחלה עלייה של כ-5 אחוזים במחירי היבוא במונחי דולרים, מתקבל שהגידול הריאלי ביבוא זה הוא כ-6—7 אחוזים, שיעור גידול הנמוך כנראה במקצת, מקצב צמיחת התוצר הריאלי. המגמה לצמצום מרכיב היבוא בסך השימושים הקשורים בפעילות כלכלית, שגדלו מהר יותר בשנת 1971, נובעת, כנראה, מהצעדים שנקטו לייקור היבוא.

יבוא הסחורות הסתכם בשנת 1971 ב-1,670 מיליון דולר. הגידול הסתכם בסך 317 מיליון דולר בקירוב, שהם עלייה בשיעור 23 אחוזים, לעומת עלייה של 10 אחוזים ב-1970. ללא יבוא אניות ומטוסים — אלה גדלו פי 3 בשנת 1971 — גדל יבוא הסחורות ב-16 אחוזים. עלייה ניכרת חלה ביבוא יהלומי גלם — אלה גדלו ב-45 אחוזים, לעומת ירידה של 20 אחוזים שחלה ב-1970. גידול זה נגרם כתוצאה מקצב הגידול המהיר ביצוא יהלומים (לעומת השפל ב-1970) ששימש, כנראה, בחלקו לצבירת מלאי. בשאר מרכיבי יבוא הסחורות, לאחר ניכוי יבוא האניות והמטוסים ויבוא היהלומים, חל גידול של 11 אחוזים, לעומת 14 אחוזים בשנת 1970. ההאטה נובעת בעיקר מהירידה בקצב הגידול של יבוא חומרי גלם אחרים — אלה גדלו ב-9 אחוזים, לאחר גידול מהיר של 16 אחוזים בשנתיים הקודמות. ירידה זו חלה על אף הגידול המהיר בתוצר ענף התעשייה בכלל ועל אף הגידול המהיר ביצוא התעשייתי האחר בפרט — שהם ביצוי מרכיב יבוא גבוה יח-סית. כן חלה ירידה בקצב הגידול של יבוא נכסי השקעה, למעט אניות ומטוסים, — אלה גדלו ב-13 אחוזים, לעומת 17 אחוזים בשנת 1970. מאידך גיסא, חל גידול מהיר ביבוא הדלק (למעט דלק מסיני). ביבוא נכסי הצריכה חל גידול של 13 אחוזים, לאחר ירידה קלה בשנת 1970.

יבוא השירותים, התייצב על הרמה השנה הקודמת ונאמד ב-1,247 מיליון דולר, לאחר גידול של 36 אחוזים ב-1970. הסיבה לכך נובעת כאמור מירידה של 93 מיליון דולר ביבוא הביטחוני

1 הנתונים אינם כוללים את הסחר עם השטחים המוחזקים.

הישיר, שהסתכם ב-1971 ב-532 מיליון דולר. עלייה של 15 אחוזים חלה ביבוא שירותי הון, וזוהי האטה בשיעור הגידול לעומת 1970. האטה גדולה יותר חלה בשיעורי יבוא שירותי התבורה וביטוח — אלה גדלו ב-10 אחוזים בקירוב.

פיחות הלירה בשיעור 20 אחוזים שבוצע באוגוסט 1971, העלה את השער האפקטיבי ליבוא בשיעור קטן יותר. זאת מאחר שלגבי מרבית יבוא הסחורות נהוגים תשלומי חובה נוספים, שחלקם על בסיס קצוב. השער האפקטיבי של כלל יבוא סחורות, עלה ב-17.8 אחוזים. השער ליבוא נכסי תצרוכת עלה ב-16 אחוזים, והשער ליבוא תשומות ליצור ויבוא נכסי השקעה — ב-19 אחוזים.

4. הסחר עם השטחים המוחזקים

בשנת 1971 חל גידול מהיר, בשיעור 69 אחוזים, ביבוא של ישראל מהשטחים המוחזקים, שהסתכם ב-102 מיליון דולר, לעומת כ-60 מיליון דולר בשנת 1970 (כולל דלק מסיני). לעומת זאת, לא חל שינויי מהותי ביצוא הישראלי לשטחים והוא התייצב ברמה של 87 מיליון דולר. התפתחויות אלה הביאו למפנה במאזן התשלומים של ישראל עם השטחים המוחזקים ונוצר בו עודף יבוא של ישראל מהשטחים בסך 15 מיליון דולר. זאת, לאחר שמאז המלחמה היה היצוא הישראלי לשטחים המוחזקים גבוה מן היבוא. עיקר ההאצה ביבוא הישראלי מהשטחים, נבעה מהגידול הניכר ביבוא שירותי עבודה. כן חל גידול מהיר ביבוא הדלק מסיני. ההתייצבות ביצוא הישראלי לשטחים נובעת בעיקר מגידול ביצוא שירותי תיירות, לעומת הירידה שחלה ביצוא הסחורות לשטחים.

5. יבוא ההון

יבוא ההון נטו בשנת 1971 נאמד ב-1,535 מיליון דולר, לעומת 1,336 מיליון דולר בשנת 1970 (לאחר שב-1970 הוכפל יבוא ההון לעומת זה של שנת 1969). כתוצאה מכך גדל החוב הלאומי של ישראל ב-770 מיליון דולר והגיע לרמה הגבוהה של 3,580 מיליון דולר. כן נמשכה מגמת הירידה בחלקם של תקבולי ההעברות החד-צדדיות מסך יבוא ההון, ומשקלם ירד ב-1971 ל-49 אחוזים לעומת 51 אחוזים בשנת 1970. מאידך גיסא, עלה חלקן של ההלוואות לזמן ארוך ובינוני. מאחר שיבוא ההון בשנת 1971 היה גדול בהרבה מהגירעון בחשבון השוטף, חל גידול ניכר, בסך 215 מיליון דולר, ביתרות מטבע החוץ נטו של בנק ישראל והן הסתכמו בסוף 1971 ב-576 מיליון דולר.

ג. תוצר ופריזן

קצב הגידול של התוצר הלאומי בשנת 1971 נאמד ב-7—8 אחוזים, לעומת 7 אחוזים ב-1970. הקצב המהיר יותר התאפשר בעקבות הגידול המהיר במספר המועסקים, בשיעור של 3.6 אחוזים, שחל ב-1971, לעומת גידול בשיעור 1.8 אחוזים ב-1970, והוא בא לידי ביטוי בירידת שיעור הבלתי מועסקים.

התוצר למועסק גדל איפוא ב-3—4 אחוזים, לעומת גידול בשיעור 5 אחוזים בקירוב ב-1970. שיעור גידול של 5 אחוזים בתוצר למועסק הוא ממוצע רב שנתי שהושג בשנים של תעסוקה מלאה. יוצא איפוא, שבשנת 1971 חלה, כנראה, ירידה בפריזן לעומת 1970 ולעומת הממוצע בשנות התעסוקה המלאה בעבר. גם בשעות העבודה של המועסקים חל גידול, בשיעור 3.2 אחוזים, לעומת 1.5 אחוזים בשנת 1970.

מתוך הגידול בענפי המשק ב-1971, גדלו מהר יחסית ענפי התעשייה והתחבורה — 12 אחוזים, בדומה לשנת 1970. עלייה מהירה במיוחד, חלה בתפוקת התעשייה המיועדת ליצוא. תוצר ענף החקלאות גדל מ-5 אחוזים ב-1970 ל-7 אחוזים ב-1971. לעומת זאת, חלה האטה קלה בגידול התוצר בסקטור הציבורי ומלכ"ר. שיעור גידול התוצר בענף הבנייה הוא כ-7 אחוזים, בדומה לשנה הקודמת.

ד. האוכלוסייה והתעסוקה

האוכלוסייה הממוצעת בשנת 1971 הסתכמה ב-3,044.6 אלף נפש, ב-2.9 אחוזים יותר מאשר ב-1970, בדומה לגידול שחל ב-1970, לעומת השנה הקודמת. במשך שנת 1971 גדלה האוכלוסייה בכ-91 אלף נפש, כש-63 אלף נובעים מן הרבוי הטבעי ו-28 אלף מן העלייה נטו. האוכלוסייה בסוף השנה מנתה כ-3,092 אלף נפש.

האוכלוסייה בגיל העבודה גדלה ב-3.2 אחוזים. במספר השייכים לכח העבודה חל גידול דומה. יוצא איפוא שבממוצע שנתי, לא חל שינוי בשיעור ההשתתפות, בהשוואה לשנת 1970 והוא עמד על ל-49.3 אחוזים. מספר המועסקים הישראליים הגיע לכ-998 אלף נפש, היינו גידול שנתי של 3.6 אחוזים בעוד שהגידול אשתקד הגיע ל-1.8 אחוזים בלבד. הגידול במספר המועסקים הישראליים, יחסית לשנה הקודמת, התאפשר הודות לשלושה גורמים: (א) עלייה גדולה יחסית באוכלוסייה בגיל העבודה. (ב) יציבות בשיעור ההשתתפות, בניגוד לירידה בשיעור ההשתתפות ב-1970 לעומת 1969. (ג) המשך הירידה בשיעור האבטלה.

הביקוש המוגבר בתחומי המשק השונים התבטא במיצוי שרידי האבטלה שעוד נותרו. הממוצע היומי של המבוטלים המבוקרים הרשומים בלשכות העבודה, ירד במידה ניכרת במשך 1971 והגיע בסוף השנה לרמה נמוכה של כ-800 מובטלים. מאידך גיסא, חל גידול ניכר במספר העובדים המקצועיים והבלתי מקצועיים שנדרשו ולא סופקו במשך שנת 1971, ומספרם בסוף השנה נאמד ב-9 אלפים.

שיעור האבטלה הגיע ל-3.5 אחוזים מסך השייכים לכח העבודה, בהשוואה ל-3.8 אחוזים ב-1970. שיעור אבטלה זה הוא נמוך יותר מזה ששרר אף בשנות הגיאות — פרט לשנת 1964 — או הגיע שיעור האבטלה ל-3.3 אחוזים.

מספר המועסקים מהשטחים המוחזקים הגיע ל-34 אלף בממוצע שנתי, לעומת 21 אלף ב-1970 וניכרת מגמת עליה על פני השנה.

על רקע ההתפתחויות שסקרנו לעיל, היינו גידול רב במספר המועסקים, שיעור אבטלה נמוך ביותר וגידול במספר העובדים שנדרשו ולא סופקו, ניתן להסיק, שבשנת 1971 נוצרו כתר-צאה מההתפתחויות בתחום הביקוש לסחורות ושירותים, עודפי ביקוש לעובדים.

ה. ההכנסה והשכר

בשנת 1971 גדלה ההכנסה הגולמית הפרטית מפעילות כלכלית ב-18.5 אחוזים, במונחים נומינאליים, לעומת גידול של 15.5 אחוזים בשנת 1970. אולם ההכנסה הריאלית ממקורות פנים גדלה בחצי אחוז בלבד, לעומת גידול של כאחוז וחצי בשנת 1970. מכאן שבשנת 1971 חלה ירידה של כשני אחוז וחצי בהכנסה הריאלית לנפש (לאחר ניכויי מילוות החובה) לעומת ירידה של אחוז אחד ב-1970. ריסון קצב ההכנסה הפרטית הריאלית, הוא תוצאה משולבת של שני גורמים: ראשית, ספיגה ישירה של כוח קנייה מהציבור באמצעות הגדלת היקף הגבייה של מיסים ומילוות חובה. שנית, ספיגה עקיפה של כוח קנייה מהציבור, כתוצאה מהתייקרות מחירי הצריכה, שנגרמה בחלקה כתוצאה מהמדיניות הפיסקלית שנוקטה.

בשנת 1971 חל גידול נוסף וניכר, בשיעור 46 אחוזים, בגביית המיסים הישירים נטו (כולל ביטוח לאומי) לעומת 1970. כתוצאה מכך, גם אם לא נחשב כלל את השפעת מילוות החובה נטו שנגבו מהציבור בשנת 1971, מתקבלת עלייה בשיעור 16 אחוזים בהכנסה הפנויה במונחים נומינאליים, שפרושה גידול של 4 אחוזים בלבד בהכנסה הפנויה הריאלית. עליית המחירים המהירה בממדד המחירים לצרכן, שהסתכמה ב-1971 ב-12 אחוזים בממוצע — ואת חלקה יש ליחס למדיניות הספיגה שנוקטה — היתה איפוא גורם ספיגה נכבד, שהותיר גידול של אחוז אחד בלבד בהכנסה הריאלית הפנויה לנפש.

גידול ניכר, חל גם בהיקף מילוות החובה הבלתי סחירים — אלה ספגו מהציבור 1,030 מיליון ל"י ב-1971. לעומת זאת, נמסרו לציבור תעודות מילוות סחירות, בסך 63 מיליון ל"י

שניתן לממשן. השפעת מילווה החובה, על התנהגות הציבור איננה חד משמעית, מאחר שלא כל הציבור רואה בהן מס. משקי בית, שאינם מחזיקים נכסים נזילים אחרים, מתנהגים כאילו היו המילווה מס. לעומת זאת, משקי בית, המחזיקים בתיק נכסים נזילים רואים במילווה החובה חיסכון כפוי, שחלק ממנו הינו מס וחלקו האחר — חיסכון, בהתאם לתנאי המילווה.

אם נניח, שבטווח הקצר, רואה הציבור למעשה את רוב מילווה החובה נטו כמס, חלה ירידה נוספת בהכנסתו הפנויה. סכום מילווה החובה נטו (הגביות בניכויי תעודות שנמסרו) שנגבה בשנת 1971 הסתכם ב-970 מיליון ל"י — שיעור הגבוה פי 2.5 מזה שנגבה בשנת 1970. גורם נוסף זה מותיר גידול של 12.5 אחוזים בהכנסה הצומינאלית הפנויה. בניכוי עליית המחירים, בשיעור 12 אחוזים, מתקבל גידול ריאלי בהכנסה הפרטית הפנויה בשיעור חצי אחוז בלבד, שמשמעו, כאמור, ירידה של 2.5 אחוזים בהכנסה הפנויה הריאלית לנפש.

בשנת 1971 עלה השכר לשכיר, לרבות תשלומים גלויים, ב-16 אחוזים. מזה נגרמה עלייה של כ-2 אחוזים בהתאם לעסקת החבילה, והעלייה של 3 אחוזים במוצע לשכיר, שנבעו מתשלום תוספת יוקר. כ-8 אחוזים מהעלייה הממוצעת של 1971 נגרמו עקב הרמה הגבוהה בתחילת 1971, בעקבות עלייה שחלה עוד במשך 1970. סך העלייה הממוצעת הצפויה בשכר לשכיר בשנת 1971, מסתכמת איפוא בכ-13 אחוזים. גידול נוסף במוצע של שנת 1971 נגרם כתוצאה מהפ-רשים רטרואקטיביים ששולמו על חשבון 1970, אך נכללו בסטטיסטיקה של השכר ב-1971. ההפרש הנוהר נובע מזהירות שכר רגילה. מכאן, שההסכמים הכוללים תרמו לריסון עליות השכר, כך שנשמרה מדיניות השכר הכלל משקית. אם כי היו קבוצות שונות של עובדים, שאצלן חלו עליות גבוהות מהמשתמע מההסכם. נראה, שהלחצים להעלאת שכר, שנגרמו בקבוצות רבות, שבהן שררו עודפי ביקוש לעובדים, התבטאו בהטבות שונות, אשר אינן משתקפות בסטטיסטיקה זו.

סך תשלומי השכר ב-1971 גדלו ב-21 אחוזים, לעומת גידול של 18 אחוזים בהכנסה הלא-מית. בהתאם לכך, נמשכה מגמת הגידול בחלק השכר בסך ההכנסה הלאומית, וירידה בחלקו של ההון.

ה. הצריכה הפרטית והחיסכון

ב-1971 עלתה הצריכה הפרטית ב-4.3 אחוזים, שהם גידול בשיעור 1.5 אחוזים בצריכה הפרטית לנפש. שיעור הגידול הנמוך הנמשך זו השנה השנייה, הושפע משיעור הגידול הנמוך שחל בהכנסה הריאלית של הסקטור הפרטי. אולם, ב-1971 גדלה הצריכה הפרטית הריאלית בשיעור גבוה משיעור גידול ההכנסה הפנויה הריאלית. כלומר, חלה ירידה בשיעור החיסכון והיא שאפשרה את הגידול בצריכה.

שיעור הגידול בצריכה בשנת 1971 גבוה במקצת משיעור הגידול בשנת 1970. אולם, מאחר שבמשך שנת 1970 חלה התייצבות ברמת הצריכה הפרטית, משקפת העלייה הממוצעת, בשיעור 4.3 אחוזים, שיעור גידול מהיר יותר במשך השנה. גידול רב חל בצריכה הפרטית ברבע השלישי של השנה, והוא משקף, כנראה, הקדמת רכישות, עקב האפשרות לקניות מן המלאי שהיה קיים לפני הפיחות במחירים הישנים.

הגידול בצריכה הפרטית התרכז בעיקר בצריכת שירותים שונים, תחבורה וקשר, וצרכי משק בית. כן חל גידול מהיר בצריכת משקאות וסיגריות ומוצרי טבק. צריכת המזון עלתה באחוז וחצי לנפש. שיעור גידול זה נמוך משיעור העלייה בשנים הקודמות. בצריכת הלבשה, הנעלה וחפצים אישיים חלה ירידה בשיעור אחוז אחד לנפש, לאחר עלייה ניכרת של 12 אחוזים לנפש, שחלה ב-1970.

הריסון בגידול ההכנסה הריאלית, המשיך להשפיע גם השנה על צריכת מוצרים בני קיימא. בצריכה זו חלה ירידה בשיעור 3 אחוזים. ירידה חריפה במיוחד חלה ברכישות של ציוד למשק

הבית — אלה ירדו בשיעור 12 אחוזים. לעומת זאת, בולטת עלייה בשיעור 29 אחוזים, ברכישות של כלי רכב אישיים.

כאמור, גדלה הצריכה הפרטית, בשיעור הגבוה משיעור גידול ההכנסה הריאלית וחלה ירידה בחיסכון. שיעור החיסכון הגולמי, מתוך ההכנסה הגולמית הפנויה ממקורות פנים (למעט מילות חובה), ירד ב־1971 ל־17 אחוזים לעומת 20 אחוזים ב־1970. אולם, אם נתייחס למילות החובה כאל חיסכון (ולא כאל מיסים) נמצא, שחלה ירידה קלה בשיעור החיסכון בשנת 1971 — ל־21.5 אחוזים.

ז. הצריכה הציבורית

בשנת 1971 נבלמה העלייה המואצת בצריכה הציבורית וחלה בה ירידה של כחצי אחוז במונחים ריאליים, לאחר העלייה המהירה בשיעור 26 אחוזים בשנת 1970. הצריכה הציבורית האזרחית גדלה בשיעור 6.5 אחוזים, לעומת 3.5 אחוזים ב־1970. הירידה ביבוא הבטחוני הישיר גררה ירידה בשיעור 3.6 אחוזים בכלל הצריכה הציבורית הביטחונית, לאחר עלייה יוצאת דופן של 40 אחוזים ב־1970. כאמור, חלה ירידה ביבוא הביטחוני הישיר, לאחר עלייה בשיעור 90 אחוזים שחלה ב־1970. ביקוש הצריכה הציבורית שהופנה לשוק המקומי גדל בשיעור 8.5 אחוזים — שיעור שהינו גבוה משיעור גידול התוצר — אם כי חלה בו האטה לעומת הגידול של כ־10 אחוזים ב־1970.

ח. ההשקעה

בשנת 1971 חל גידול של 18 אחוזים בהשקעה המקומית הגולמית לעומת 9 אחוזים ב־1970. כחצי מסכום הגידול בהשקעה חל כתוצאה מגידול ניכר (פי שלושה) ביבוא אניות ומטוסים. ההשקעה באניות ומטוסים תסתכם ביותר מ־612 מיליון ל"י, בעקבות רכישת שני מטוסי ג'מבו ו־14 אניות ומיכליות. ההשקעה המקומית בענפי המשק למעט אניות ומטוסים גדלה בשיעור 9 אחוזים, לעומת ירידה בשיעור 2.5 אחוזים ב־1970. שיעור גידול מהיר חל בהשקעות בענפי התעשייה והוא הסתכם ב־20 אחוזים, לעומת 10 אחוזים ב־1970. כן חל גידול ניכר בהשקעות בציוד לענף הבנייה והחשמל — אלה גדלו בקרוב ל־20 אחוזים, לעומת 5 אחוזים ב־1970. לעומת זאת, נמשכה הירידה בהשקעות בכלי רכב. ההשקעות בדיור גדלו השנה ב־15 אחוזים לאחר שגם בשנת 1970 וגם בשנת 1969 גדלו השקעות אלה בשיעור של כ־33 אחוזים. עם זאת, עדיין מהיר יותר קצב הגידול של השקעות בדיור משיעור הגידול של כלל ההשקעות בענפי המשק, למעט אניות ומטוסים.

מספר יחידות הדיור שבבנייתן הוחל בשנת 1971 הוא 46 אלף, לעומת 44 אלף יחידות דיור שבנייתן החלה ב־1970. גידול ניכר חל במספר הדירות שבנייתן נסתיימה בשנת 1971 ומספרן הגיע ל־39 אלף יחידות דיור לעומת 31 אלף יחידות בשנת 1970.

בשנת 1971, חלה עלייה יחסית במשקל ההשקעות במכונות ציוד וכלי תחבורה, לעומת ירידה בחלקן של ההשקעות במבנים ובעבודות עפר. משקל ההשקעות במכונות וציוד הגיע ל־48 אחוזים, לעומת 42 אחוזים בשנים 1970 ו־1969. תהליך זה משקף את הגידול בחלקה של התעשייה בתוספת התוצר.

ט. המחירים

העלייה הממוצעת של מדד המחירים לצרכן הסתכמה בשנת 1971 ב־12 אחוזים, לעומת 6 אחוזים ב־1970. בדומה לאשתכד חלה עלייה מואצת לאחר חודש אוגוסט. עד לחודש אוגוסט, שבו בוצע פיצוח הל"י, הסתכמה העלייה במדד המחירים בכ־4 אחוזים והתרכזה במחירי הבשר ומוצריו ובמחירי הדיור. החל מחודש ספטמבר, נתחזקה העלייה, בעיקר כתוצאה מהפיחות ומהקטנת חלק מהסובסידיות. העלייה במשך 1971 הסתכמה ב־13.4 אחוזים, לעומת 10 אחוזים במשך 1970.

מחירי ההשקעה הגולמית, עלו בממוצע בשיעור של 13.5 אחוזים, שיעור הגבוה מעט מזה של 1970. מחירי הצריכה הציבורית עלו בממוצע ב-16 אחוזים. עלייה זו היא כפולה משיעור העליה אשתדקד והיא נגרמה בעיקר כתוצאה מהעלייה הגדולה בתשלומי השכר בסקטור זה. מחירי התוצר עלו ב-1971 בשיעור 11 אחוזים, לעומת עלייה של 9 אחוזים ב-1970. אולם שיעור עליית מחיר התוצר ב-1971 היה נמוך משיעור עליית מחירי היבוא בשוק המקומי — אלה גדלו ב-19 אחוזים. התפתחות זו היא תוצאה מהעלייה שחלה במוצרי היבוא במונחי דולרים וכן כתוצאה מצעדים שנקטו לייקור היבוא. זאת, לאחר שב-1970 חלה עלייה של 9 אחוזים במחירי התוצר, לעומת עלייה איטית יותר של 4 אחוזים במחירי היבוא בשוק המקומי. חלק מעליית המחירים בשנת 1971 נגרם אמנם עקב גורמים שמצד ההוצאות והיוו חלק מהמדיניות שנקטה לייקור היבוא ולצמצום סובסידיות. אולם, ההתרחבות המוניטרית המואצת ועליית הביקוש אפשרו לגלגל את מלוא העלייה בהוצאות, ובמקרים רבים אף אותר מכר. עליות ניכרות חלו בתחומים ספציפיים, כגון מחירי דירות, ואף בתחומים שלא היה להם קשר ישיר לעליית מחירי היבוא, כמו בשירותים השונים.

י. ההתפתחויות המוניטריות העיקריות בשנת 1971

בשנת 1971 הוחש קצב ההתרחבות המוניטרית במידה ניכרת בהשוואה לשנים הקודמות. אמצעי התשלום עלו במשך השנה ב-935 ל"י, שהן 27.6 אחוזים, לעומת עלייה בשיעור 14.0 אחוזים ב-1970. הנכסים הכספיים האחרים שבידי הציבור: פיקדונות לזמן קצוב בל"י ובמטבע חוץ, תכניות חיסכון ומילווה קצר מועד, עלו בכ-2,360 מיליון ל"י, שהן 34.6 אחוזים (העלייה בנכסים הכספיים האחרים לאחר ניכוי הפרשי פחות שנוצרו באוגוסט, מסתכמת ב-1,690 מיליון ל"י שהן 24.8 אחוזים). בשנת 1970, לעומת זאת, עלו הנכסים הכספיים האחרים שבידי הציבור ב-23.2 אחוזים.

כתוצאה מהגידול האמור במשך שנת 1971, היתה רמתם הממוצעת של אמצעי התשלום בשנה זו גבוהה ב-22.3 אחוזים, מזו של 1970 (ב-1970 היה הגידול המתאים בשיעור 5 אחוזים). העלייה ברמה הממוצעת בשנת 1971 היתה גבוהה במידה ניכרת מעליית התוצר הלאומי, או המקורות, במחירים קבועים, והיתה אחד הגורמים לעליית רמת המחירים ב-1971 (העלייה הממוצעת במחירים הגיעה ל-12 אחוזים, בהשוואה לזו של שנת 1970). האשראי הבנקאי לציבור מהמוסדות הבנקאיים ומבנק ישראל עלה בשנת 1971 ב-925 מיליון ל"י, שהן 19.5 אחוזים (העלייה באשראי בניכוי הגידול שחל בו בעקבות שינוי שער הל"י מסתכמת בכ-710 מיליון ל"י, שהן 15 אחוזים). זאת, לעומת עלייה בשיעור 20.7 אחוזים בשנת 1970.

ג. המקורות להתרחבות המוניטרית

שלושה הם הגורמים העיקריים לעליית אמצעי התשלום והפיקדונות הפחות נזילים בשנת 1971: הגידול הרב בתקבולי מטבע חוץ והמרתם לל"י, הגירעון בתקציב המדינה והרחבת האשראי לציבור. שני הראשונים גרמו במישרין להתרחבות המוניטרית והיתה להם השפעה גוספת, בהיותם הגורם העיקרי לגידול בנכסים הנזילים של המוסדות הבנקאיים. העלייה בנכסים הנזילים הסתכמה ב-817 מיליון ל"י, והיא אפשרה למוסדות הבנקאיים להיענות לביקוש הגדל לאשראי וכך לגרום לעלייה נוספת באמצעי התשלום והפיקדונות הפחות נזילים. המדיניות המוניטרית המרסנת שנקט בנק ישראל ב-1970 פעלה להאטת קצב ההתרחבות המוניטרית.

צבירת נכסים במטבע חוץ היתה, כאמור, הגורם הראשון להחשת קצב ההתרחבות המוניטרית. הנכסים נטו במטבע-חוץ בבנק ישראל גדלו בשנת 1971 ב-197 מיליון דולרים (820 מיליון ל"י), לעומת עלייה ב-8 מיליון דולרים (28 מיליון ל"י) ב-1970. התפתחות זו נובעת, מצד אחד, מהציבות בגירעון סחר החוץ (ללא אגיות ומטוסים) ב-1971 (בהשוואה ל-1970) ומהעלייה

הניכרת בתקבולי מטבע חוץ של הסקטור הלא-ממשלתי בהעברת חד-צדדיות. האחרונות עלו לפי נתונים ארעיים, בשנת 1971 בכ-250 מיליון דולרים בהשוואה לגודלן ב-1970, והגידול הניכר הקיף את כל סעיפי העברות החד-צדדיות: פיצויים אישיים, העברות פרטים, העברות מוסדות, העברות עולים והשקעות פרטיות. המשיכה מפיקדונות הציבור במטבע חוץ: פז"ק, תמ"מ ופת"ח של עולים — הוגברה במקצת, כפי שניתן היה לצפות בתקופה שלאחר פיחות הל"י, אך ממדי המשיכות היו צנועים ולא היו גורם מרכזי בעלייה בנוילות.

האשראי לממשלה מבנק ישראל הסתכם בשנת 1971 בכ-1,060 ל"י, לאחר ניכוי 360 מיליון ל"י בגין העלייה בחוב הצמוד של הממשלה בעקבות הפיחות. ב-1970, לעומת זאת, הגיע האשראי לסך 894 מיליון ל"י. לאשראי לממשלה היתה השפעה מרחיבה על אף שרובו ככולו ניתן במטבע חוץ.

בשנת 1971 חלה האטה קלה בעליית האשראי הבנקאי לציבור, היא הסתכמה בשנת 1971 ב-925 מיליון ל"י, שהן 19.5 אחוזים, לעומת עלייה בכ-813 מיליון ל"י, שהן 20.7 אחוזים ב-1970. העלייה באשראי ב-1971 כוללת הפרשי פיחות בסך 215 מיליון ל"י.

העלייה באשראי הבנקאי לציבור מורכבת מעליית באשראי מהמוסדות הבנקאיים בסך 783 מיליון ל"י (70 מיליון ל"י ממנה מקורן בהפרשי פיחות) ומעלייה ב-142 מיליון ל"י באשראי מבנק ישראל (145 מיליון ל"י הפרשי פיחות). לאחר ניכוי העלייה באשראי הנובעת מהפרשי פיחות, מתברר, כי בשנת 1971 הקטין בנק ישראל את האשראי לציבור, וכל הגידול באשראי הבנקאי לציבור נבע מהמוסדות הבנקאיים. התפתחות זו קשורה למדיניות המרסנת שנקט בנק ישראל — אחד מצעדיה כוון להקטנת חלקו של הבנק במימון קרנות האשראי המוכוון והגדלת חלקם של המוסדות הבנקאיים.

העלייה המתונה באשראי לציבור, יחסית לגידול בפעילות הכלכלית, קשורה, כנראה, להיקף הרב של יבוא הון, ואולי אף לעליית שער הריבית על האשראי שארעה ברביעי השני של השנה. בשנת 1971 נקט בנק ישראל בשורה ארוכה של צעדים לריסון ההתרחבות המוניטרית. מכירת המילווה קצר מועד ספגו 155 מיליון ל"י, והקטנת חלקו של בנק ישראל בקרנות האשראי המוכוון צמצמה את האשראי לציבור בכ-100 מיליון ל"י. העלאת שיעורי הנזילות על פיקדונות עובר זשם זמן קצוב הביאה לעיקור 240 מיליון ל"י ב-1971 ו-215 מיליון ל"י נוספות יעוקרו בין ינואר למאי 1972. צו הגבלה האשראי והעלאת הריבית על עודפי הנזילות של המוסדות הבנקאיים תרמו אף הם להאטת העלייה באשראי לציבור.

2. הרכב ההתרחבות המוניטרית והתפתחויות בשוק ההון

בשנת 1971 גדלו אמצעי התשלום ב-935 מיליון ל"י (415 מיליון ל"י ב-1970); הפיקדונות לזמן קצוב, תכניות החיסכון והמילווה קצר המועד גדלו ב-1,138 מיליון ל"י (814 מיליון ל"י ב-1970) והפיקדונות במטבע חוץ, בעיקר פז"ק ותמ"מ, גדלו ב-1,226 מיליון ל"י (470 מיליון ל"י ב-1970).

ההתפתחות הבולטת ביותר היא הקפיצה בפיקדונות במטבע חוץ בעקבות העלייה בתקבולי הפיצויים האישיים, פיחות הל"י ועליית ערך המרק הגרמני (שאליו צמודים מרבית הפיקדונות). אומדן הפיצויים האישיים לשנת 1971 מגיע ל-240 מיליון דולרים, הפרשי פיחות הל"י על פז"ק ותמ"מ מסתכמים ב-710 מיליון ל"י, והפרשי יסוף המרק — ב-262 מיליון ל"י נוספות. בכלל הנכסים במטבע ישראלי בולט במיוחד הגידול שחל בפיקדונות לזמן קצוב. אלה עלו ב-1971 ב-34.5 אחוזים, שיעור העולה על הגידול באמצעי התשלום. העלייה המהירה בפיקדונות לזמן קצוב נמשכת זה שנתיים, על אף החשת קצב עליית המחירים בשנים 1970 ו-1971 — החשה שגרמה לירידה ניכרת בתשואה הריאלית על פיקדונות אלה.

שיעור הגידול בתכניות החיסכון המאושרות הואט גם בשנת 1971 והגיע ל-18.2 אחוזים, לאחר שב-1970, שגם בה הואט קצב גידולן, עלו התכניות ב-23.8 אחוזים. האטת הגידול בתכניות

החיסכון בשנים 1970 ו-1971 נובעת במידה רבה ממעבר להשקעות באיגרות חוב צמודות מדד, בשוק המשני ובהנפקות חדשות.

ההנפקות החדשות נטו של מיליון ברירה (לאחר ניכוי פדיונות) הסתכמו בשנת 1971 ב-295 מיליון ל"י, לעומת 79 מיליון ל"י ב-1970. התפתחות זו קשורה לגידול בהכנסות הפרטיות ובציפייה לעלויות מחירים, במיוחד אחרי אוגוסט, שהגבירה את הביקוש לאיגרות חוב צמודות. בשנת 1971, במיוחד במחצית השנייה של השנה, חלה התעוררות ניכרת בבורסה למניות. מדד מחירי המניות עלה בשנת 1971 ב-23 אחוזים וכן הוכפל גפח העסקות, בהשוואה ל-1970. התפתחות זו טרם מצאה את ביטוייה בעלייה בהנפקות החדשות של מניות. אלה גדלו אמנם בהשוואה לשנת 1970, אך סכומן הגיע ל-50 מיליון ל"י בלבד.

פרק ב: המדיניות הכלכלית לשנת 1972

הממשלה רואה את קיומם של לחצים אינפלציוניים במשק, שהחלו להסתמן עוד בשנת 1971, כבעיה הכלכלית העיקרית בשנת 1972. לחצים אלה נובעים מן הרצון להשיג, בעת ובעונה אחת, את היעדים העיקריים של הפעילות הכלכלית: קיום רמה גבוהה של ביטחון, קליטה של עלייה מוגברת, המשך פתוח מואץ של המשק ושיפור מצבן של השכבות מעוטות ההכנסה, תוך הבטחת רמת חיים נאותה לאוכלוסייה בכללותה. תהליכים אינפלציוניים, הבאים לידי ביטוי בעליית מחירים מהירה ובעלויות שכר גדולות, עלולים לפגוע בכושר התחרות של המוצר היש-ראלי בשווקים הבין-לאומיים, וכך, לגרום לגידול היבוא ולפגוע ביצוא.

קיימת איפוא הסכנה שהבעיה המרכזית של המשק הישראלי, בעיית מאזן התשלומים, תוחרף: יגדל הגירעון השוטף מעבר לחזוי בתקציב הלאומי ויגדל החוב החיצוני הלאומי, כתוצאה מהזדקקות לאשראי נוסף לשם מימון תוספת הגירעון. כדי למנוע התפתחות כזו תכוון המדיניות הכלכלית של הממשלה בראש ובראשונה, לריסון הלחצים האינפלציוניים ולהגברת המגמות החיוביות שנסתמנו במשק בשנת 1971, בתחום ריסון הצריכה הפרטית והציבורית ובתחום מאזן התשלומים.

המטרות העיקריות של המדיניות הכלכלית הן:

(א) ריסון הלחצים האינפלציוניים מצד הביקוש על ידי ויסות רמת הפעילות המשקית, תוך כדי הפניה של מקורות מן הצריכה הציבורית והפרטית ליצוא ולהשקעות להבטחת המשך גידולם המהיר.

(ב) המשך הגידול המהיר של התוצר הלאומי ברמה המבטיחה תעסוקה מלאה, תוך מניעת מצב של תעסוקת יתר והגדלת פריון העבודה.

(ג) המשך החתירה לשיפור מאזן התשלומים; כלומר, שמירה על קצב גידול איטי של היבוא, המשך גידולו המהיר של היצוא, והבטחת יבוא הון בהיקף מספיק ובתנאים סבירים לשם כיסוי הגירעון השוטף.

(ד) היערכות לקליטה כלכלית וחברתית של עלייה מוגברת.

(ה) הבטחת שירותים סוציאליים ברמה סבירה, תוך כדי שיפור מצבן של משפחות מעוטות-הכנסה.

א. המדיניות הפיסקאלית

1. מדיניות ההוצאות

(א) מדיניות התקציב, בתאום עם המדיניות המוניטרית, מכוונת לווסת את רמת הפעילות במשק. הדבר יושג על-ידי אי הגדלת הצריכה הציבורית הריאלית.

ממדי הוצאות התקציב והגירעון התקציבי נקבעו מלכתחילה לפי שיקולים כלכליים כלל משקיים, המכוונים למנוע עלייה באמצעי תשלום שתביא להחרפת הלחצים האינפלציוניים מצד הביקוש. זאת, תוך התחשבות בהתפתחויות הצפויות במאזן התשלומים ובמערכת הבנקאות.

(ב) השנה הושם דגש על ריסון צד ההוצאות של התקציב, לאחר שבשנתיים שחלפו הושם עיקר הדגש במדיניות התקציבית על צמצום הגירעון באמצעות הטלת מיסים, תשלומי חובה ומילואות.

(ג) בתקציב כלול אשראי מבנק ישראל בסך של 650 מיליון ל"י, סכום השווה לזה של השנתיים הקודמות. ההרחבה המוניטרית של התקציב, דהיינו עודף ההוצאות על ההכנסות במטבע מקומי, מסתכמת ב-70 מיליון ל"י בלבד. בהתחשב בלחצים האינפלציוניים הנגררים משנת התקציב הקודמת, מתחייב מאמץ מיוחד כדי שהביצוע לא יחרוג ממסגרת התקציב.

(ד) תקציב המדינה הכולל לשנת 1972/73 גדול ב-7 אחוזים בלבד, מהתקציב של השנה הקודמת, והוא יסתכם ב-15,870 מיליון ל"י, לעומת גידול של 35 אחוזים בשנת 1971/72. ההוצאות המקומיות יגדלו ב-15 אחוזים. אולם ההוצאות המקומיות, בניכוי תשלומי קרן וריבית בארץ, יגדלו השנה רק ב-4 אחוזים. משמעות הדבר — ירידה ריאלית בשיעור של 5 אחוזים בקירוב, בפעולותיה המקומיות של הממשלה.

(ה) ההוצאה ליעדים סוציאליים תגדל השנה ב-13 אחוזים, שיעור גידול העולה על זה של התקציב. כתוצאה מכך יגדל חלקה של ההוצאה ליעדים אלה בתקציב מ-22 אחוזים בשנת 1971 ל-26 אחוזים. הגידול בהוצאה ליעדים סוציאליים יהיה בעיקר בתחומים: חינוך, סעד ובריאות — ההוצאות הללו יגדלו ביותר מ-20 אחוזים.

ההוצאה של התקציב ליעדים כלכליים (כגון תעשייה, חקלאות, תיירות) תגדל ב-10 אחוזים. ראוי לציין את הגידול המהיר במיוחד בהוצאות לקידום התיירות — אלה יגדלו השנה ב-28 אחוזים, לאחר גידול בשיעור 51 אחוזים בשנה הקודמת.

(ו) תקציב הביטחון יצטמצם השנה בשיעור ניכר, והוא יסתכם ב-5.3 מיליארד ל"י, לעומת כ-6 מיליארד ל"י בשנה הקודמת — ירידה בשיעור 11 אחוזים.

(ז) מאז הפיחות באוגוסט 1971 הוחל היטל היבוא בשיעור 20 אחוזים, גם על היבוא הבטחוני. הסדר זה נעשה בכוונה לצמצם את העוותים הכלכליים שנבעו מקיום שער חליפין נמוך יותר ליבוא הבטחוני.

2. מדיניות ההכנסות

(א) לאחר שבשנים 1970/71 ו-1971/72 הועלו שיעורי המיסים, תשלומי החובה והמילואות בשיעור ניכר. לא הועלו שיעורי מיסים בתקציב לשנת 1972/3.

(ב) ההכנסות ממיסים ומילואות חובה יגדלו ב-1,050 מיליון ל"י, והן יסתכמו ב-9,850 מיליון ל"י שיעור גידול של 12 אחוזים. ב-1970/71 היה הגידול בשיעור 43 אחוזים וב-1972/73 41 אחוזים.

הגידול הטבעי בהכנסות ממיסים ומילואות, כתוצאה מהגדלת הפעילות הכלכלית והעלייה בהכנסות, הוא בסך של כ-1,115 מיליון ל"י. כן צפויה תוספת הכנסה בסך 250 מיליון ל"י ממיצוי מלא של השינויים במערכת המיסים שחלו בשנת 1971 ומההחמרות בהוצאות העסקיות. הפסד ההכנסות בשנת 1972/73 כתוצאה מהקלות במערכת המיסים יסתכם ב-320 מיליון ל"י.

(ג) יבוטל מילווה חיסכון לעובדים, בעוד שמילווה החיסכון ממעבידים ישאר במתכונתו הנוכחית. שינוי זה יביא להפסד הכנסות בסך 225 מיליון ל"י בשנה.

(ד) יופחת שיעור היטל הביטחון על יחידים, מ-15 אחוזים ל-10 אחוזים מסך מס ההכנסה המגיע. שינוי זה יביא להפסד הכנסות בסך של 110 מיליון ל"י בשנה.

(ה) הניכוי שניתן לאם עובדת יוגדל ב-150 ל"י (כלומר מ-650 ל"י ל-800 ל"י בחישוב נפרד, ומ-900 ל"י ל-1,050 ל"י בחישוב משותף).

(ו) לשם הגברת היצע העבודה והפריור ינתנו הקלות נוספות כדלהלן:

1. המס על הכנסה מעבודת שעות נוספות מאושרות יופחת מ-34.5 אחוזים ל-27.5 אחוזים.
2. המס והיטל הביטחון על הכנסה מעבודה במשמרת שלישית יופחתו מ-28.75 אחוזים ל-22 אחוזים.

3. המס, היטל בטחון ומילואות על הכנסה משיטות שכר-עידוד יופחתו מ-26.25 אחוזים ל-20 אחוזים.

הפסד ההכנסות הנובע מההקלות בסעיפים ה' ו' נאמד ב-10—15 מיליון ל"י.
(ז) תחול החמרה בחוק מס הכנסה להוצאות העסקיות המותרות בניכוי במס. החמרות אלו הן ברוח המלצותיה של הוועדה הציבורית לבדיקת מערכת המיסים. מטרתן להביא לידי הבחנה ברורה בין הוצאות חיוניות לייצור ההכנסה לבין הוצאה שהיא, למעשה, טובת הנאה למעביד או לעובד. תוספת ההכנסות הצפויה מהחמרות אלו נאמדת בכ-70 מיליון ל"י לשנה. הדברים אמורים בעיקר בהוצאות אירוח, החזקת רכב ואש"ל בארץ ובהוצאות לארץ.

(ח) יחולו שינויים במבנה מס רכוש, ובעיקר במס המוטל על דירות מגורים. ואף זאת לאור המלצות הוועדה הציבורית לבדיקת מערכת המיסים. בהתאם לשינויים אלה יוערכו הדירות לפי שווי הריאלי, ואילו שיעורי המס יופחתו. שינויים אלה יביאו להפסד מס בסך של 15 מיליון ל"י.

(ט) יימשכו פעולות ההכנה להפעלתו של מס ערך מוסף. היתרונות הבולטים של מס זה הם: בסיס מס רחב, בהיותו מוטל על כל התוצר ועודף היבוא; שיעור מס אחיד, שיביא לצמצום העיוותים בהקצאת גורמי ייצור; והעדפת היצוא וההשקעות. מס ערך מוסף יחליף חלק ממיסי העקיפין וחלק מהמיסים הישירים.

ב. המדיניות המוניטרית

(א) המדיניות המוניטרית תהיה מכוונת לרסן את לחצי הביקושים במשק, על ידי ריסון הגידול באמצעי התשלום, כך שיצומצמו הלחצים האינפלציוניים.

(ב) ההעלאות בשיעורי הנזילות על פיקדונות עובר ושב ועל פיקדונות לזמן קצוב, שהונגו הגו בסוף 1970 ובתחילת 1972, יהיו האמצעי העיקרי לריסון הרחבת האשראי לציבור.

ההעלאה ההדרגתית של שיעורי הנזילות על פיקדונות לזמן קצוב ב-5 אחוזים, החל מדצמבר 1971, ושל שיעורי הנזילות על פיקדונות עו"ש ב-4.5 אחוזים — מ-67.5 אחוזים ל-72 אחוזים החל מפברואר 1972 — תצמצם את האשראי הפוטנציאלי של מערכת הבנקאות ב-270 מיליון ל"י.

(ג) הוראות הנזילות החדשות יאפשרו לבטל את תקרת האשראי שנקבעה לאחר הפיחות, שכן קיום תקרת אשראי במשך תקופת זמן ארוכה עלול ליצור עיוותים בשוק הכספים.

(ד) יקבעו תנאים מגבילים לקבלת אשראי לזמן ארוך מחו"ל, ולא תותר קבלת אשראי ספקים לזמן קצר. צעד זה יפעל בכיוון של צמצום ממדי ההרחבה המוניטרית שמקורה בהמרת מטבע חוץ ובכיוון של חיסכון בהוצאות ריבית במטבע חוץ.

(ה) ייבחנו תנאי האשראי המוכוון לסוגיו, לאור עליית שערי הריבית החופשיים וירידה של שערי הריבית הריאליים הנגבים מן האשראים המכוונים. עליית המחירים המהירה הביאה לכך שלעתים היתה הריבית הריאלית שלילית.

ג. מדיניות מאזן התשלומים

מדיניות מאזן התשלומים תכוון לחיזוק המגמות החיוביות שהתפתחו במאזן השוטף החל מהמחצית השנייה של שנת 1970 ונמשכו בשנת 1971. היא תכוון איפוא להבטחת תנאים לגידול מואץ של היצוא ולהמשך קצב גידול איטי יחסית של היבוא. כמו-כן, ינקטו פעולות להבטחת יבוא הון בקנה מידה מספיק למימון עודף היבוא ולשמירה על רמה סבירה של יתרות מטבע חוץ.

1. מדיניות היצוא

(א) המדיניות תהיה מכוונת לקיים את כושר התחרות של מוצרי היצוא. דבר זה מחייב, בין היתר, שמירה על קיומם של הסכמי השכר והמשך עקבי של הפעולות להגדלת פריון הייצור.

(ב) המדיניות יוצאת מתוך הנחה שהגדלת השער האפקטיבי ליצוא בעקבות הפיחות של

אוגוסט 1971 מבטיחה, בשלב הנוכחי, רווחיות סבירה של היצוא. הממשלה רואה עצמה אחראית לקיום כדאיות היצוא בטווח הארוך.

(ג) הגדלת היצוא תמשיך להיות קנה מידה עיקרי של המדיניות לעידוד ההשקעות.
(ד) יימשך העידוד הישיר והעקיף של היצוא בשיטות המקובלות, כגון: החזר מיסים עקיפים ליצואנים, השתתפות בהוצאות של פיתוח מוצרים ושווקים, השתתפות בהוצאות פרסומת, סיוע בירידים בינלאומיים.
(ה) המדיניות הפיסקאלית והמוניטרית תחתור להמשך ריסונם של הביקושים המקומיים, במגמה לשחרר מקורות וגורמי ייצור שיופנו להגדלת היצוא.
(ו) יועמדו אמצעים מספיקים לרשות קרנות היצוא, על מנת להבטיח מימון מספיק של היצוא על כל שלביו.

(ז) לאחר ההרחבה הצפויה בהיקף השוק המשותף, ייעשו מאמצים מדיניים לחיזוק הקשרים בין ישראל לשוק, במגמה להבטיח תנאי תחרות שווים ליצוא הישראלי בשווקים אלה.
ימשכו המאמצים להסרת הגבלות המוטלות על הסחר של ישראל בשווקים אחרים ולהכרת זכויותיה של ישראל כמדינה מתפתחת.

2. מדיניות יבוא

(א) המדיניות הפיסקאלית והמוניטרית, המכוונת להאטת קצב הגידול של הביקושים המקומיים, תפעל גם לריסון קצב הגידול של היבוא. ההשפעה לצמצום היבוא, שמקורה בפחות שהונהג באוגוסט 1971 והעלייה במיסים שנבעה ממנו, תמצא את ביטויה בשנת 1972.

(ב) תימשך מדיניות העידוד של החלפת יבוא בייצור מקומי ושל העמקת הייצור המקומי; זאת, בתנאים של מחיר סביר לדולר מוחלף, ובהגנת מכס המותאמת לתכנית החשיפה. החלפת יבוא בתחום הצריכה הבטחונית תמשיך לקבל תשומת לב מיוחדת.

(ג) תימשך מדיניות החשיפה ההדרגתית של היבוא, כדי לעודד תהליכים שיביאו לפיתוח ענפים ומפעלים בעלי כושר עמידה בתחרות בינלאומית בטווח הארוך. מדיניות החשיפה מתוכננת להורדת ההגנה לדולר נחסך ל-5.5—6 ל"י, עד לשנת 1975, בשיעורים שנתיים שווים. זאת, בהתאם למדיניות המוצהרת של הממשלה, ובהתחשב בהתחייבויות שקיבלה הממשלה במסגרת הסכמים בינלאומיים.

(ד) בהתאם להתחייבויותינו הבינלאומיות הוחל בשנת 1971, בהפחתה הדרגתית של חובת ההפקדה על סחורות יבוא, ובעיקר יבוא מוצרי צריכה. במסגרת זו הורד שיעור ההפקדה מ-50 ל-40 אחוזים בשנת 1971 והשנה הופחת השיעור שנית ל-30 אחוזים.

3. מדיניות יבוא הון

(א) הפעולות לגיוס הון מחוץ לארץ יהיו מכוונות להבטיח היקף מספיק של יבוא הון, לשם מימון הגירעון במאזן השוטף ולהבטחת רמה מספקת של תירות במטבע חוץ.

(ב) יוגברו המאמצים להגדלת יבוא ההון ממקורות יהודיים במסגרת המגביות ועל-ידי הגברת המכירה של איגרות מילווה הפיתוח.

(ג) יימשכו המאמצים להבטחת תנאי אשראי נוחים למימון הרכש הבטחוני.

(ד) תיבדק האפשרות לפרוע פירעון מוקדם הלוואות שנתקבלו בעבר בתנאים של ריבית גבוהה ולזמן פירעון קצר, ולהמירן בהלוואות בתנאים נוחים יותר.

(ה) יימשכו הפעולות לעידוד השקעות מחוץ לארץ, תוך מיצוי האפשרויות שנתעוררו בעקבות הוועידות הכלכליות, והכנסים הענפיים.

(ו) הריבית המכסימלית ותנאי אשראי אחרים יותאמו במשך השנה לתנודות בשוק הכספים הבינלאומי וצרכי מאזן התשלומים.

(ז) יימשכו הפעולות להגדלת הפיקדונות של תושבי חוץ בבנקים ישראלים.

ה. מדיניות גיהול החברות הממשלתיות

- (א) תימשך המדיניות, שלפיה משקיעה הממשלה בחברות ממשלתיות ומחזיקה בבעלות על חברות כאלה לפי הקריטריונים הבאים: מפעלים המספקים שירותים חיוניים; מפעלים בט-חוניים; מפעלים המהווים תשתית להתפתחות של תעשיות חדשות; מפעלים בעלי סיכוי כלכלי שמשקיעים פרטיים גרתעים מלהשקיע בהם בגלל היקף השקעה גדול, או קיומם של סיכונים פוליטיים, וכן מפעלים המיועדים ליצירת מקורות תעסוקה באזורי פיתוח.
- (ב) הממשלה תבחן אפשרות של מכירת חברות, שלהמשך החזקתן בבעלות ממשלתית אין קיימים שיקולים ציבוריים.
- (ג) יבוצעו החלטות הממשלה שנתקבלו בסוף שנת 1971 בעניין גיהול חברות ממשלתיות, שהעיקריות ביניהן הן:

1. ייעשה לשיפור ההרכב האישי של הדירקטוריונים הן על ידי בחירה קפדנית יותר של דירקטורים והן על ידי הגבלת מספר החברות שבהן יוכל דירקטור להיות חבר.
2. יוגדרו סמכויות הדירקטוריונים, ותקבע מערכת מפורטת לתכנית עבודתם ולסדרי הדיון בהם.
3. ישופרו הליכי הפיקוח והבקרה בתוך החברות וכין החברות והממשלה.
4. יבחנו האפשרויות למיזוג חברות ממשלתיות הפועלות באותו ענף.
5. יפורקו חברות בלתי פעילות וחברות שאין צורך בקיומן.

ד. מדיניות ההשקעות

- (א) על אף מדיניות הריסון, תימשך מדיניות מתן עידוד להשקעות הון למשקיעים מקור-מיים ולמשקיעים מחוץ לארץ, כדי להבטיח זרם השקעות רצוף בטווח הארוך. ויסות הפעולות בטווח הקצר ייעשה בעיקר על ידי התאמת ההשקעות שביזומה ממשלתית ישירה.
- (ב) החוק לעידוד השקעות הון ימשיך להיות בסיס המדיניות לעידוד השקעות. כדי למנוע לחצים על גורמי ייצור שבמחסור, יוקפד על כך, שמפעלים המבקשים הטבות לפי החוק לעידוד השקעות הון אמנם יעמדו בקריטריונים הכלכליים, כגון: כושר יצוא במחיר סביר של דולר ערך מוסף, מימון עצמי מספיק, הבטחת קבלת ידע מתקדם ורצוף וקיום קשרי שיווק.
- (ג) תינתן עדיפות להשקעות באזורי פיתוח, אולם ידרש גם ממפעלים באזורים אלה לייצא חלק מתוצרתם. מפעלי תעשייה שלא באזורי פיתוח, יוכרו כמפעלים מאושרים בתנאי ש-50 אחוזים לפחות מייצורם יהיו מיועדים ליצוא.
- (ד) הרחבות גדולות, המביאות להגדלת הייצור ב-50 אחוזים, ייחשבו כמפעל חדש, בהקשר לקביעת התחייבויות היצוא. בהרחבות קטנות יותר ינועו שיעורי היצוא הנדרשים בין 40—75 אחוזים, בהתאם לאזורי הארץ.
- (ה) המענק לרכישת מכונות וציוד ולמכנים הוא כדלהלן:

מבנים	מכונות וציוד	
		(אחוזים)
20	30	אזור א'
15	20	אזור ב'
10	15	אזור מרכז הארץ

- (ו) כדי לעודד רכישת ציוד מתוצרת הארץ, ניתן למפעלים המאושרים תמריץ מיוחד בשיעור של 15 אחוזים מערך הציוד המקומי שירכשו.
- (ז) על מנת להבטיח, כי המשקיע ישא בחלק גדול יותר מהסיכון הכרוך בהקמת מפעלים, ועל מנת לשפר את מבנה ההון של המפעלים המאושרים, קיימות דרישות למבנה הון כדלהלן:
1. שיעורי ההון העצמי (הון המניות הנפרע והלוואות בעלים לתקופה של 7 שנים לפחות) יהיו בין 30 אחוזים ל-50 אחוזים מההשקעה הקבועה, בהתאם לאזורים.

2. גובה המענק לא יעלה על סך הון המניות הנפרע.

(ח) שיעורי ההלוואות הנתנות למפעלי תעשייה ולמפעלים מוכרים מסך ההשקעה הם כדלהלן: מפעלים מוכרים, שאינם זכאים למענק, 55—70 אחוזים, ומפעלי תעשייה אחרים, 48—60 אחוזים. שיעור האשראי בכל קבוצה תלוי במיקומו של המפעל.

(ט) על מנת להתאים את דרכי העידוד להעדפות המיוחדות של המשקיעים, ניתנת אפ" שרות למפעלים מאושרים להמיר את המענק שלו הם זכאים, בהלוואה נוספת, הגדולה פי 1.5 מגובה המענק.

(י) היקף האשראי הניתן למפעלי תעשייה ממקורות הבנק לפיתוח התעשייה ומקורות ממשלתיים אחרים יגדל בשנת 1972/73 ב-30 אחוזים ויגיע ל-460 מיליון ל"י.

(יא) תימשך הביקורת הקפדנית על עמידת המפעלים בתנאי האישור, והמפעלים המאושרים יידרשו להגיש הוכחות על עמידתם בתנאים; ובעיקר, עמידתם בתנאי היצוא. נקבעה מערכת סנקציות שינקטו לגבי מפעלים שלא יעמדו בתנאי האישור, במלואם או בחלקם.

(יב) למפעלים המייצרים ציוד ספציפי עבור מערכת הבטחון ולמפעלים שתוצרתם משמשת תשומה למפעלי יצוא, יוענק מעמד של מפעל מוכר.

(יג) מפעלים מאושרים ימשיכו ליהנות מפטור והחזר מיסים עקיפים על השקעותיהם ומקלות במס רכוש ובמס הכנסה.

(יד) בהתאם לחוק עידוד התעשייה, ימשיכו מפעלים ליהנות מהכרת פחת על פטנטים כהוצאה לצרכי מס הכנסה, על מנת לעודד השקעות בתעשיות עתירות ידע.

(טו) מפעלי תעשייה ותיירות ימשיכו ליהנות מהקלות במס הכנסה על רווחים שלא חולקו, אם יושקעו רווחים אלה בפיתוחו וקידומו של המפעל. מטרת ההקלה היא לעודד את ההשקעות, להגדיל את החיסכון העסקי ולשפר את מבנה ההון של המפעלים. שיעור המס על רווח שלא חולק בחברות תעשייה הוא 47.5 אחוזים ובחברות אחרות — 53.5 אחוזים.

(טז) יימשך ההסדר, שלפיו יותר למפעלי תעשייה ותיירות ניכוי פחת מואץ על נכסיהם, תוך התרת ניכוי שיעורי פחת מוגדלים על ציוד מתוצרת הארץ.

(יז) בשנת 1972 תימשך סדרת הכנסים הענפיים הבין-לאומיים, שעליהם הוחלט בוועידה הכלכלית. בשנה זו יתקיימו: שבוע הפלסטיקה, שבוע המזון השני ושבוע המתכת השני. כן יתקיימו כנסים בינלאומיים בענפי הטכסטיל, האופנה והעור. מטרת כנסים אלה היא ליצור מגעים ישירים בין אנשי התעשייה בישראל לבין תעשיינים בחוץ-לארץ, לשם קידום תכניות השקעה, רכישת ידע, הכשרה מקצועית ופיתוח ציבורות שווק. ייעשו הכנות לכינוס ועידה כלכלית בשנת 1973, במסגרת יובל ה-25 לקום המדינה.

1. מדיניות השכר ויחסי עבודה

(א) מדיניות השכר לשנים 1972—1973 מכוונת למנוע עלייה בהוצאות העבודה של המעבידים בשיעור העלול לפגוע בכושר התחרות של המשק. לשון אחרת, היא מכוונת למנוע פגיעה ברווחיות היצוא ועליית מחירים מקומית בממדים שיביאו להגדלת היבוא. כמו כן לוקחת מדיניות השכר בחשבון את העלייה הצפויה בפירון העבודה, את ההתייקרויות במשך השנה, שאינן נובעות ממדיניות המיסים ושערי החליפין, וכן את ההתייקרויות הצפויות בשוקי היצוא ובמחירי היבוא.

(ב) בהתאם להסכם השכר בין ההסתדרות לבין התאחדות בעלי התעשייה, שאותו אימצו הסקטורים האחרים במשק, תשולם בשנת 1972 תוספת יוקר הפטורה ממס, בשיעור 8 אחוזים, על שכר היסוד עד ל-700 ל"י, שהיא תוספת של כ-5 אחוזים על השכר הכולל. כמו כן ישלמו המעבידים תוספת שכר בשיעור 6 אחוזים במשך שנתיים, אשר הרכבה ומועד תשלומה יקבעו במו"מ בין האיגודים המקצועיים לבין המעסיקים. תוך שנתיים יונהג שכר מינימום בגובה 425 ל"י, דבר שיגדיל את עליית השכר הכולל בפחות מאחוז אחד. עליית שכר כמתוארת לעיל לא תגרום ללחצים חזקים לעליית מחירים מצד ההוצאות.

(ג) לשם הבטחת עלייה נוספת בהכנסה הפנויה של העובדים, מבלי שהדבר יכביד על הוצאות העבודה של המעבידים, תפחת הממשלה את שיעורי המיסים ומילווה החובה המוטלים על הכנסת העובד. מילווה החסכון על שכירים יבוטל, והיטל הביטחון יצומצם מ-15 אחוזים ל-10 אחוזים מסך מס ההכנסה. כן יופחתו שיעורי המיסים על עבודת שעות נוספות, עבודה במשמרות לילה ועל הכנסה משכר עידוד. תיקונים אלה במיסים יגדילו את ההכנסה הפנויה ב-4 אחוזים.

(ד) במידה שעלויות השכר תהיינה גדולות מהמוסכם, וכתוצאה מכך תפגע כדאיות היצוא, יוגדלו הצריכה, היבוא והגירעון מעבר לחזוי, תזקק הממשלה למכשירי המדיניות העומדים לרשותה לשם ספיגת כוח קנייה עודף מידי הציבור.

מדיניות כוח האדם מכוונת להגדלת ההשתתפות בכוח העבודה, להגדלת פריון הייצור. לשיפור הרמה המקצועית, ולהגברת ניידות עובדים.

(ה) יוגברו הפעולות של ההכשרה המקצועית, כדי להתאים את היצע העובדים למקצועות הנדרשים, תוך תשומת לב מיוחדת למתוספים לכח העבודה. יוגדל מספר הלומדים בבתי ספר להנדסאים ולטכנאים. יושם דגש על הכשרה מקצועית במקומות העבודה, בעיקר בענפי המתכת, האלקטרוניקה וההארחה.

(ו) יורחבו המרכזים להכוונה מקצועית, לשם הכוונת דורשי עבודה למקצוע ולתעסוקה מתאימים.

(ז) תינתן תשומת לב מיוחדת לקליטתם המקצועית של עולים אקדמאים, על ידי ארגון קורסים להסתבתם המקצועית ולהתאמתם למקצועות הנדרשים בארץ. תשופר אספקת מידע עדכני לעולים בחו"ל ובארץ וישופר שיבוצם במקומות עבודה.

(ח) יימשכו הפעולות לעידוד השתתפותן של נשים בכוח העבודה. נשים גשואות יהנו מהקלות נוספות במס ההכנסה. כן יוגדל מספר המעונות לילדי נשים עובדות.

(ט) יושם דגש באיתור נוער שאינו לומד או עובד, בניסיון להכניסו למעגל העבודה.

(י) יעשה להגדלת ניידותם של עובדים בין מפעלים ואיזורים. חוק ביטוח אבטלה וחוק ביטוח פנסיה הנמצאים בהכנה יסייעו להגברת ניידות עובדים.

(יא) יחוקק ויופעל החוק לשוב סכסוכי עבודה. במסגרתו, יגובשו נוהלים להכרות שביתות והשבתות ושוב סכסוכי עבודה. יורחב השימוש בכלי התיווך הבוררות ובתי דין לעבודה במטרה להשתית יחסי עבודה על בסיס חוקי ולהימנע ככל האפשר משימוש בנשק השביתה.

ז. מדיניות המחרים

(א) המדיניות התקציבית והמוניטרית מכוונת לשכך את לחצי הביקוש במשק, ובדרך זו לצמצם את הלחצים לעליית מחירים.

(ב) ביצוע הסכמי השכר, כפי שסוכמו בין ההסתדרות לבין ארגוני המעסיקים, יבטיח שלא יתפתחו במשך שנת 1972 לחצים הזקים לעליית מחירים מצד הוצאות השכר.

(ג) כל עוד יתקיימו במשק לחצי ביקוש, העלולים להביא לעליית מחירים בשיעור גדול יותר מזה הנובע מהעלייה בהוצאות הייצור המוכרות, יימשך הפיקוח על המחירים. הגדלת תשלומי השכר מעבר להעלאת השכר המוסכמת, לא תלקח בחשבון לצרכי קביעת מחירים הנמציים בפיקוח. יוגבר הפיקוח על מחירי השירותים. עם זאת, יפושטו התהליכים המינהליים הקשורים בביצוע הפיקוח.

(ד) לשם הבטחת אספקה סדירה של סחורות ושירותים חיוניים ובמחירים סבירים, ולשם ויסות התנודות העונתיות במחירים, תמשיך הממשלה במדיניות של מתן תמיכות. תמיכות אלה ישארו ברמה הקיימת ויתאמו למגמות ההתפתחות של מחירי היבוא.

ח. המדיניות הסוציאלית

הגידול בהוצאה התקציבית לשירותים סוציאליים בא לענות על הגידול הצפוי בעלייה בשנה הקרובה, להרחיב את השירותים הסוציאליים הניתנים לאוכלוסייה, ובמיוחד לשכבות מעוטות הכנסה. זאת, בעיקר בתחום השיכון לזוגות צעירים ומשכנות עוני, ובהרחבת מסגרות חינוך מיוחדות להעלאת רמת החינוך בשכבות אוכלוסייה מעוטות הכנסה.

1. חינוך והכשרה מקצועית

- (א) תימשך ההרחבה של מסגרות החינוך לילדים עד גיל חמש שנים.
 1. הוחל בביצוע תכנית להגדלת יכולת הקליטה של מעונות יום לילדים גילאי 1 עד 3 שנים, מ-10 אלפים ילדים כיום ל-17 אלף. זאת, לאחר שבשנים האחרונות הוכפלה יכולת הקליטה של מעונות היום.
 2. נמצאת בביצוע תכנית לבניית גני ילדים המיועדים ברובם לגילאי 3—4, שתאפשר קליטה של 30 אלף ילדים נוספים ובחלקה הגדול תסתיים השנה. מספר הילדים גילאי 3—4 הלומדים בגני ילדים כיום מגיע ל-65 אלף.
 - (ב) יורחבו תכניות הטיפול בבתי הספר היסודיים.
 1. מספר הכיתות, שבהן מקיימים יום לימודים ארוך יגיע בשנת תשל"ג ל-3,700 ומספר התלמידים הלומדים בהן מעל 100 אלף.
 2. מספר התלמידים הלומדים במסגרת החינוך המיוחד לילדים קשי חינוך יגיע ל-30 אלף.
 3. יורחבו תכניות טיפוח אחרות, כגון: הקבצה, הוראה מסייעת ושנת לימודים מוארכת.
 4. מתוכנן מבצע לצמצום הנשירה של ילדים ממסגרת החינוך היסודי.
 - (ג) נעשים מאמצים להכללת כל גילאי 14—17 במסגרות לימודיות או חינוכיות.
 1. השלמת חוק חינוך חובה בכתה ט' בשנת תשל"ג יכלול את כל גילאי 14—15 במסגרת לימודית.
 2. נשלמת תכנית לבניית 140 בתי ספר מקיפים על-יסודיים, בעיקר באזורי פיתוח. תכנית זו תבטיח מקום לימודים בבתי ספר עיוניים או מקצועיים לכל דורש. מסגרות הלימוד העל-יסודי יקיפו בשנת תשל"ג 145 אלף תלמידים.
 3. יורחבו מסגרות חינוכיות, דוגמת תכנית עבודה ולימודים בסדנאות צה"ל, במפעלי תעשייה, בקיבוצים.
 4. תורחב מסגרת הפנימיות בחינוך העל-יסודי.
 5. יוענקו מילגות לרכישת ספרים וביגוד ל-25 אלף תלמידים.
 - (ד) מספר התלמידים במוסדות להשכלה גבוהה יהיה השנה קרוב ל-50 אלף לעומת 45 אלף בשנת 1972. מאז מלחמת ששת הימים הוכפל מספר התלמידים במוסדות אלה. יושם דגש על תכניות להכשרה קדם אקדמאית, ועל גיוס מילגות שכר לימוד ומחיה לסטודנטים ממשפחות מעוטות הכנסה.
 - (ה) הוחל בביצוע תכנית נרחבת לפעילות קהילתית. התכנית כוללת הקמת כ-60 מרכזים קהילתיים, המיועדים לפעולות חברה, תרבות וספורט לנוער ולמבוגרים.
2. סעד וביטוח לאומי
- לאחר שרמת ההקצבות והתמיכות בסוגי אוכלוסייה נתמכת הועלתה באופן ניכר בשנתיים האחרונות, יישמר ערכן הריאלי של הקצבות ותמיכות אלה בעתיד, באמצעות הצמדה למדד יוקר המחיה ולרמת ההכנסות הממוצעת במשק.
3. שיכון
- הסיוע בתחום השיכון מיועד לשלוש קבוצות אוכלוסייה: משפחות הגרות בסטנדרט מגורים נמוך, זוגות צעירים ועולים חדשים.

(א) תקציב 1972/73 יאפשר פתרון בעית השיכון של 13 אלף מתוך 50,000 משפחות הגרות כיום בתנאי צפיפות ו-25 אלף הגרות בדירור פגום.

הסיוע למשפחות יעשה ב-3 דרכים: בניית דירות חדשות והעמדתן לרשות המשתכנים בתנאים נוחים בשכירות או ברכישה; שיפוץ והרחבה של דירות קיימות; ומתן הלוואות לרכישת דירות בשוק הפרטי.

(ב) לפתרון בעיות הדירור של זוגות צעירים תפעל הממשלה במישורים הבאים: בנייה ישירה או מתן הלוואות בתנאים נוחים ל-6,500 זוגות שמקורם במשפחות בעלות הכנסה נמוכה.

הממשלה, בשיתוף עם חברות שיכון ציבוריות, תעמיד 10-12 אלף דירות לרשות זוגות צעירים שמקורם במשפחות בעלות הכנסה בינונית. זוגות אלה יקבלו הלוואה בסכום השווה למחצית מחיר הדירה.

(ג) תכנית הבנייה לשיכון עולים באה להבטיח שיכון ברמה סבירה לעלייה הגדולה הצפויה. הצורך במספר הפתרונות הגדול וכושר הייצור המוגבל של ענף הבנייה יחייבו להקטין את גודל הדירה הממוצע. ייבנו דירות קטנות, בנות חדר וחדר וחצי לזוגות מבוגרים ולבודדים.

4. ק ל י ט ת ה ע ל י י ה

(א) תיעשה פעולה לקליטתם הכלכלית והחברתית של העולים, תוך התחשבות בבעיות המיוחדות של העולים לפי ארצותיהם.

(ב) כשליש מן העולים יהגה מסידור ראשון במסגרות מעבר: מרכזי קליטה, מעונות ואולפנים עם פנימיות.

(ג) יובטחו פתרונות דירור לעולים שיגיעו במשך השנה ולעולים שהגיעו בשנים קודמות, וטרם ממשו את זכותם לשיכון.

יימשך ההסדר, שלפיו יקבלו העולים סיוע ראשוני בתחום הביטוח הרפואי והסוציאלי, החינוך והמיסוי.

(ד) בהתחשב בגידול הרב הצפוי במספר העולים, במגבלות התקציב, ובצרכי הקליטה, תיבדק מחדש מערכת ההטבות הניתנות לעולים במגמה לצמצמן. בהתאם להחלטות שנתקבלו בשנת 1971, יוגבלו, החל משנת התקציב הזו, ההטבות הניתנות לעולים ברכישת דירור בשוק הפרטי ובמיסוי.

(ה) יינתן סיוע לקליטת עולים בתעסוקה, על ידי ארגון קורסים להכשרה ולהסבה מקצועית.

(ו) ייעשו מאמצים מיוחדים לקליטתם בתעסוקה של עולים בעלי מקצועות חפשיים ואקדמאים שבמספרם צפוי גידול ניכר.

(ז) יימשכו סידורים המיוחדים לקליטת עולים המבקשים להקים עסקים בישראל. במסגרת סיוע זה מקבלים העולים אשראי בתנאים נוחים בסכום שאינו עולה על 60 אלף ל"י, בהתאם לאזור בארץ, סוג העסק, וגודל ההשקעה העצמית של העולים.

(ח) ייעשו מאמצים להתחשב בשקולים של מדיניות פזור האוכלוסייה בעת שיכונם של העולים.

(ט) ייעשו פעולות הסברה ופעולות ארגוניות לשם יצירת קשר בין העולים לאוכלוסייה הוותיקה, על מנת להקל ולזרז את תהליך קליטתם החברתית.

(י) ינתנו סיוע כלכלי ועזרה בשיכון לסטודנטים מבין העולים הלומדים בבתי ספר גבוהים, בישיבות ובבתי ספר תיכוניים.

(יא) יינתנו קצבות זקנה לעולים חדשים, שאין להם זכויות פנסיה, בהתאם לשיעורי ההקצבה של הביטוח הלאומי. יונהג ביטוח פנסיוני לעולים מעל גיל 55.

(יב) יוענקו תגמולים מיוחדים לעולים אסירי ציון אשר נפגעו כתוצאה ממאסרם.

א. קווי ההתפתחות העיקריים

התחזיות המובאות להלן על ההתפתחויות הצפויות במשק בשנת 1972, מבוססות על ההנחה, שהמדיניות הכלכלית בכלל והמדיניות התקציבית בפרט, כפי שפורטו בפרק על המדיניות שבתקציב הלאומי, יבוצעו הלכה למעשה. ההנחה המרכזית בתחזיות אלה היא, שלא תהיה חריגה ממסגרת ההוצאות, כפי שהן מוגשות בהצעת התקציב. זאת, למרות הלחצים הצפויים להגדלת ההוצאות, בגלל הצמצומים הניכרים שנעשו בדרישות המקוריות של המשרדים. חריגה מהמסגרת התקציבית תביא בהכרח להתרחבות מוניטרית, אשר תגביר את הביקושים במשק.

בשנת 1972 ימשיך התוצר לגדול בקצב מהיר ותתקיים תעסוקה מלאה. אולם, כיוון שהצריכה הציבורית המקומית לא תגדל, יופחתו ובמידת מה לחצי הביקוש במשק. בתוצר הלאומי הגולמי צפוי גידול בשיעור 7 אחוזים בקירוב, לעומת גידול של 7-8 אחוזים בשנת 1971. ההאטה הקלה בקצב הגידול תבוא לידי ביטוי בגידול איטי יותר במספר המועסקים (כ-3 אחוזים בשנת 1972 לעומת 3.6 אחוזים בשנת 1971), ובגידול של התוצר למועסק בשיעור של 3.3 אחוזים, בדומה לגידול שנרשם בשנת 1971.

בשנת 1972 צפויה האטת קצב הגידול בסך השימושים: כ-7 אחוזים בקירוב, לעומת כ-8 אחוזים בשנת 1971. האטה זו מוסברת בהאטה הצפויה בקצבי הגידול של ההשקעות ושל היצוא. משקלה של האטה זו גדול יותר ממשקל ההאצה הצפויה בצריכה הפרטית והציבורית.

עם זאת יש לציין, כי ההתרחבות המוניטרית הניכרת שאפיינה את שנת 1971, והמשכה האפשרי ב-1972, בגלל המשך הגידול ביבוא ההון, עשויים להגביר את לחצי הביקוש במשק ולהתבטא בגידול מהיר יותר בשימושים המקומיים, בתוצר וביבוא מכפי שמובא בתחזית זו.

בצריכה הפרטית צפוי גידול של כ-7 אחוזים (כ-3.5 אחוזים לנפש), קצב גידול מהיר מזה של השנה הקודמת. ההאצה בקצב הגידול של הצריכה קשורה בגידול הצפוי בהכנסה הפנויה הריאלית בשיעור של 3-4 אחוזים ובירידה הצפויה בשיעור החיסכון הפרטי.

תהיה זו שנה שניה של אי שנוי משמעותי בצריכה הציבורית הכוללת במונחים ריאליים. בשנת 1972 תעלה הצריכה הציבורית בשיעור 2 אחוזים בקירוב, אולם, הצריכה הציבורית המקומית שהיא המשפיעה על רמת הפעילות המשקית, תרד אף היא בשיעור של כאחוז אחד, לעומת גידול של כ-8.5 אחוזים בשנת 1971.

בהשקעה הגולמית הכוללת, צפוי בשנת 1972 גידול של כ-8 אחוזים, לעומת גידול של כ-18 אחוזים בשנת 1971. האטה ניכרת זו בקצב הגידול בהשקעות, גובעת כולה מהירידה של ההשקעות באניות ומטוסים — אלה יפחתו בשנת 1972 לאחר שב-1971 חל בהן גידול ניכר. בהשקעות, למעט השקעות באניות ובמטוסים, צפוי בשנת 1972 גידול בשיעור 11 אחוזים, לעומת 9.5 אחוזים בשנת 1971. גם השנה צפוי גידול מהיר של ההשקעות בתעשייה ובחשמל, בשיעור של כ-15 אחוזים, שיעור גדול משיעור הגידול הממוצע בענפי המשק (למעט אניות ומטוסים). החשת מה צפויה בהשקעות בתחבורה יבשתית, בעיקר בתקשורת ובכבישים, וכן בהשקעות בשירותים, בעיקר בעקבות גידול ניכר של השקעות בבנייני ציבור (בתי חולים, ומוסדות חינוך בעיקר).

בשנת 1972 צפוי המשך הגידול המהיר של היצוא, אם כי תחול בו האטה בהשוואה לשנת 1971. היצוא הצפוי (לרבות יצוא לשטחים) הוא בסך של כ-2,035 מיליון דולר, שיעור גידול של כ-13 אחוזים, לעומת 24 אחוזים בשנת 1971. גידול זה ישקף עלייה בשיעור של כ-15 אחוזים ביצוא הסחורות ושל 11 אחוזים ביצוא השירותים. הגידול הצפוי ביצוא התעשייתי, למעט יהלומים, הוא בשיעור של כ-20 אחוזים, שיעור הדומה לזה של שנת 1971. בשנת 1972 צפוי גידול של כ-12 אחוזים ביבוא הסחורות והשירותים, לעומת 13 אחוזים בשנה הקודמת, והוא יסתכם ב-3,390 מיליון דולר (לרבות יבוא מהשטחים).

ביבוא סחורות צפויה עלייה מתונה, בשיעור של כ-10 אחוזים, לעומת 23 אחוזים בשנת 1971. ירידה זו בקצב גידולו של היבוא, משקפת את הירידה הצפויה ביבוא האניות והמטוסים, ואת הירידה בשיעור הגידול של יבוא היהלומים. ביבוא הסחורות, למעט אניות ומטוסים ויהלומים, יחול גידול של כ-13 אחוזים, לעומת 12 אחוזים בשנה הקודמת. יבוא השירותים יגדל בשיעור של כ-16 אחוזים; ולמעט יבוא בטחוני ישיר — בשיעור של 15 אחוזים, לעומת 14 אחוזים בשנת 1971. לפי תחזית אלה, יסתכם הגירעון במאזן השוטף (לרבות שטחים) בשנת 1972 ב-1,355 מיליון דולר.

יבוא ההון נטו החזוי לשנת 1972 הוא בסך של 1,385 מיליון דולר. מזה 760 מיליון דולר בצורת העברות חד-צדדיות ו-915 מיליון הלוואות לזמן ארוך ובינוני ברוטו. ההשקעות הצפויות מחוץ לארץ הן בסך של 120 מיליון דולר. לאחר פירעון חובות בסך של 355 מיליון דולר, יגדל החוב לזמן ארוך ובינוני בסך של 560 מיליון דולר.

בעקבות התפתחות זאת, תגיע מצבת החובות בסוף שנת 1972 ל-4,200 מיליון דולר בקירוב. ביתרות מטבע חוץ צפוי גידול בסדר גודל של כ-50 מיליון דולר.

ב. מאזן התשלומים

1. הגירעון במאזן השוטף

בשנת 1972 יגיע הגירעון במאזן השוטף (לרבות שטחי הממשל הצבאי) לסך 1,355 מיליון דולר, גידול בסך 135 מיליון דולר לעומת השנה הקודמת. בסחר של ישראל עם השטחים צפוי בשנת 1972 גירעון בסך של 20 מיליון דולר. הגירעון השוטף, למעט שטחי הממשל, יסתכם איפוא בשנת 1972 ב-1,335 מיליון דולר בקירוב, גידול בסך 130 מיליון דולר, לעומת השנה הקודמת. בגירעון, למעט יבוא בטחוני ישיר ועקיף ויבוא אנו ומטוסים, צפוי גידול בסך 71 מיליון דולר. בגירעון במאזן סחר החוץ (למעט שטחי הממשל) צפוי גידול קטן בלבד, והוא יסתכם ב-790 מיליון דולר, לעומת 767 מיליון דולר בשנת 1971. התייצבות הגירעון במאזן סחר החוץ משקפת בעיקר את הירידה שתחול ביבוא אניות ומטוסים ואת המשך הגידול המהיר של היצוא. בחשבון השירותים (למעט שטחי ממשל) צפוי גירעון בסך 545 מיליון דולר, גידול בסך 108 מיליון דולר לעומת שנת 1971, לאחר גידול בשיעור של 16 אחוזים בקירוב ביבוא שירותים ובשיעור 11 אחוזים ביצוא השירותים. במאזן השירותים, למעט יבוא בטחוני ישיר, צפוי עודף בסך 85 מיליון דולר — סכום שהינו קטן מן העודף של השנה הקודמת ב-10 מיליון דולר. בשנת 1972 לא צפוי נישוי בחלקו של היצוא בכלל היבוא, והוא יגיע ל-59 אחוזים, בדומה לשנה הקודמת.

2. היבוא

בסך היבוא (לרבות שטחי ממשל) צפוי בשנת 1972 גידול בשיעור 12 אחוזים בקירוב, לאחר העלייה בשיעור 13 אחוזים שחלה בו בשנת 1971, והוא יסתכם ב-3,390 מיליון דולר. ההאטה בקצב הגידול של היבוא נובעת בעיקר מירידה ביבוא של אניות ומטוסים, לאחר עלייה מהירה ביבוא זה בשנת 1971.

תגידול הצפוי ביבוא, למעט שטחי ממשל, יבוא אניות ומטוסים ויבוא בטחוני, הוא בשיעור 15 אחוזים, בדומה לשיעור הגידול בשנת 1971. תגידול בערך היבוא במונחי דולרים (למעט אניות ומטוסים וביטחון) משקף גידול בשיעור 10.5 אחוזים ביבוא במונחים ריאליים ועלייה בשיעור 4.5 אחוזים במחירי היבוא בדולרים. כמתצית מהעלייה במחירי היבוא נובעת מייסוף המטבעות באירופה.

יבוא הסחורות החזוי לשנת 1972 הוא בסך 1,830 מיליון דולר (למעט שטחי ממשל). זהו גידול בסך 160 מיליון דולר, שהם 10 אחוזים, לעומת גידול בשיעור 23 אחוזים בשנת 1971.

האטה זו משקפת בעיקר ירידה ביבוא האניות והמטוסים. — יבוא זה יסתכם ב-165 מיליון דולר לעומת 187 מיליון דולר בשנת 1971. כמו-כן צפויה עלייה איטית יחסית, בשיעור 12 אחוזים, ביבוא יהלומי גלם, בד בבד עם האטת קצב הגידול של יצוא יהלומים. יבוא הסחורות, למעט אניות ומטוסים ויהלומים, יגדל ב-13 אחוזים, לעומת 10 אחוזים בשנה הקודמת. ביבוא נכסי צריכה צפוי גידול בשיעור 14 אחוזים, לאחר גידול של 13 אחוזים בשנת 1971. הגידול הצפוי ביבוא תשומות לייצור הוא בשיעור 12 אחוזים בקירוב. יבוא נכסי השקעה, למעט אניות ומטוסים, יגדל בכ-14 אחוזים.

ביבוא השירותים צפוי גידול של כ-16 אחוזים, לאחר שבשנה הקודמת חלה התייצבות ביבוא זה. יבוא השירותים, למעט יבוא בטחוני ישיר, יגדל ב-14 אחוזים לעומת שנת 1971. בשנת 1972 צפויה עלייה ביבוא הבטחוני, לאחר שבשנה הקודמת חלה ביבוא זה ירידה. היבוא הבטחוני הכולל יגיע לכ-795 מיליון דולר, לעומת 715 מיליון דולר בשנת 1971. ביבוא שירותי הון, צפוי גידול של 45 מיליון דולר שהם 22 אחוזים, בעקבות גידול במצבת החובות ובפיקדונות תושבי חוץ.

במקביל לגידול הצפוי בצריכה הפרטית, צפוי גידול ביציאה של תיירים ישראלים לחו"ל, ובעקבות זאת יגדלו הקצבות המטבע למטרה זו, בשיעור 17 אחוזים בקירוב. בשנת 1972 חזוי יבוא משטחי הממשל בסך של 115 מיליון דולר, גידול בשיעור של כ-13 אחוזים, לאחר גידול של 56 אחוזים בשנה הקודמת. יבוא הסחורות החזוי הוא בסך של 60 מיליון דולר, ויבוא השירותים — בסך של 55 מיליון דולר, ומזה כ-50 מיליון דולר שירותי עבודה.

3. היצוא

היצוא הכולל החזוי לשנת 1972 הוא בסך של 2,035 מיליון דולר (לרבות יצוא לשטחי הממשל). זהו גידול של 235 מיליון דולר שהם 13 אחוזים, שבא לאחר גידול מהיר במיוחד (24 אחוזים) בשנה הקודמת ובעקבות שנתיים (1970 ו-1969) של גידול איטי יחסית ביצוא. הגידול בשיעור 13 אחוזים בערך היצוא צפוי בעקבות גידול של 10 אחוזים ביצוא כמונחים ריאליים ועלייה צפויה של כ-3 אחוזים במחירי היצוא.

יצוא הסחורות והשירותים (למעט שטחי ממשל) נטו, יסתכם ב-1,940 מיליון דולר. שיעור גידול של 13 אחוזים, לאחר גידול של 25 אחוזים בשנה הקודמת. עיקר ההאטה צפויה ביצוא היהלומים ובייצוא פרי הדר. בשנת 1971 גדל יצוא שני ענפים אלה בקצב בלתי רגיל, בעקבות ירידה ביצואם בשנת 1970.

ביצוא התעשייתי, למעט יהלומים, צפוי גידול של כ-20 אחוזים, והוא יסתכם בסך של כ-575 מיליון דולר. הגידול המהיר ביצוא זה, זו השנה השנייה, צפוי כתוצאה מצטברת מהגדלת התמריץ ליצוא בסוף שנת 1970 והגדלה נוספת של רווחיות היצוא בעקבות הפיחות של אוגוסט 1971. בעקבות הפיחות עלה השער האפקטיבי של היצוא ב-8 אחוזים, אך עיקר השפעתו תורגש רק בשנת 1972. כמו-כן, גרמו הייסופים של שערי מטבעות בארצות יצוא חשובות, להגדלת רווחיותו של היצוא. בתחזית יצוא זו גם הוגת, שתימשך עליית מחירים מואצת ברבות מארצות היצוא.

גידול מהיר במיוחד צפוי ביצוא של מוצרי מזון, טקסטיל והלבשה, גומי ופלסטיקה, מתכת, מכונות ואלקטרוניקה.

היצוא התקלאי יגדל בקצב איטי, בשיעור 6 אחוזים בלבד, והוא יסתכם ב-165 מיליון דולר. ההאטה הצפויה ביצוא התקלאי מקורה בהתייצבות יצוא ההדרים, לאחר גידול מהיר ביותר של יצוא זה בשנה הקודמת. יצוא ההדרים יסתכם ב-115 מיליון דולר. היצוא התקלאי, למעט פרי הדר, יסתכם ב-50 מיליון דולר, עלייה בשיעור 22 אחוזים לעומת השנה הקודמת. יצוא השירותים יסתכם בשנת 1972 בסך 900 מיליון דולר, גידול של 90 מיליון דולר, שהם 11 אחוזים. ב-1971 הגיע הגידול ל-26 אחוזים. ההאטה בקצב הגידול של יצוא השירותים

נובעת בעיקר מהאטת היצוא של שירותי תיירות. האחרון יגדל ב-12 אחוזים, לעומת 55 אחוזים בשנה הקודמת, והוא יסתכם ב-180 מיליון דולר. התחזית בדבר האטה זו ביצוא התיירות מתבססת על כך, שמרבית בתי המלון הגיעו לתפוסה מלאה במשך העונה הקודמת וכן על ההנחה שלא יחול שינוי בהוצאה הממוצעת לתייר (זו תעמוד על 250 דולר, בדומה לשנת 1971). אין גם לצפות להמשך גידול ביצוא שירותי הון, לאחר שהוא גדל ב-71 אחוזים בשנת 1971. היצוא לשטחי הממשל בשנת 1972 יגיע לסך 95 מיליון דולר, לעומת 87 מיליון דולר בשנה הקודמת. יצוא הסחורות לשטחי הממשל יסתכם ב-73 מיליון דולר, לעומת 69 מיליון דולר בשנת 1971, ויצוא השירותים ב-22 מיליון דולר, לעומת 19 מיליון דולר בשנה הקודמת.

4. יבוא ההון, מצבת החובות והיתרות

יבוא ההון ברוטו יסתכם בשנת 1972 ב-1,795 מיליון דולר, לעומת 1,905 מיליון דולר בשנת 1971. יבוא ההון נטו, לאחר ניכוי פירעון החובות וההשקעות בחוץ לארץ, יגיע לסך 1,385 מיליון דולר. התקבולים החד-צדדיים יסתכמו ב-760 מיליון דולר, עלייה בסך 15 מיליון דולר, לעומת השנה הקודמת, וחלקם בסך יבוא ההון נטו יגדל ל-55 אחוזים לעומת 49 אחוזים בשנת 1971. הגידול בתקבולים החד-צדדיים מתבסס בעיקר על ההנחה, שיתקבל מענק בסך 50 מיליון דולר מממשלת ארצות הברית. כן צפויה עלייה, בסך של 15 מיליון דולר, בהעברות של מוסדות.

תקבולי ההלוואות לזמן ארוך ובינוני יסתכמו, בהתאם לתחזיות, ב-915 מיליון דולר, לעומת 1,030 מיליון דולר בשנה הקודמת. עיקר הירידה צפויה בתקבולי "הלוואות אחרות"; זאת, בהנחה שיתקבל אשראי בסך של 300 מיליון דולר מממשלת ארצות הברית, שישחרר את המשק מן הצורך לקבל אשראי לזמן קצר ובינוני בתנאים נוחים פחות. ההשקעות מחו"ל יסתכמו ב-120 מיליון דולר. העברות של פרטים, הכוללות גם הן מרכיב של השקעות, יסתכמו ב-220 מיליון דולר.

ג. התפוקה והפרייון

הגידול הצפוי בתוצר הלאומי הגולמי הוא, כאמור, בשיעור של כ-7 אחוזים, לעומת גידול של 7-8 אחוזים בשנת 1971 ו-7 אחוזים בשנת 1970. גידול זה בתוצר מסתמך על ההנחה, שתימשך התעסוקה המלאה, אך תחול הרפיית מה בלחץ בשוק העבודה. הגידול בתוצר יבוא בעקבות גידול של כ-3 אחוזים במספר המועסקים וגידול של כ-3.3 אחוזים בתוצר למועסק. הגידול האיטי בתוצר למועסק, הנמשך מאז שנת 1967, קשור, כנראה, בתהליך המעבר לתעסוקה מלאה ובהשתררות מצב של תעסוקת יתר.

ההאטה בקצב הגידול של התוצר תתרכז בעיקר בשלושה תחומים: בענף התעשייה, שבו צפוי גידול של 10-11 אחוזים, לעומת גידול בשיעור 12 אחוזים בשנת 1971; בסקטור הציבורי ובמלכ"ר, שבו צפוי גידול של כ-4 אחוזים לאחר גידול של כ-6 אחוזים בשנת 1971; בענף החקלאות, שבו צפוי גידול של כ-5-6 אחוזים, לאחר גידול של כ-7 אחוזים בשנת 1971. בענפי התחבורה והבנייה צפוי גידול דומה לזה של שנת 1971, 10 אחוזים ו-7 אחוזים בהתאמה.

ד. הצריכה והחיסכון הפרטיים

בשנת 1972 צפויה האצה בקצב הגידול של הצריכה הפרטית, והיא תגדל בשיעור של 7 אחוזים בקירוב, בדומה לקצב הגידול של התוצר. הצריכה לנפש תגדל בשיעור של 3.5 אחוזים בקירוב, לעומת 1.5 אחוז לנפש בשנת 1971 ו-0.5 אחוז לנפש בשנת 1970. גידול בשיעור של 7 אחוזים בצריכה הפרטית בחשבון שנתי ממוצע, משמעותו גידול במשך השנה בקצב דומה לזה שבשנת 1971, כלומר, בשיעור של 6-7 אחוזים.

חלקה של הצריכה הפרטית במקורות, יהיה דומה לזוה של השנה הקודמת; כלומר, כ-39.5 אחוזים. עם זאת, צפויה עלייה ניכרת במשקל תוספת המקורות אשר תופנה לצריכה הפרטית, והיא תגיע בשנת 1972 ל-45 אחוזים מסך התוספת, לעומת 22 אחוזים בשנה הקודמת. בהרכב הצריכה צפוי המשך המגמה של גידול משקל השירותים, שהוא תופעה המאפיינת מצב של עלייה ברמת החיים. צפויה התאוששות בצריכה של מוצרים בני קיימא, לאחר ירידה שחלה בצריכת מוצרים אלה בשנתיים האחרונות.

האצת הגידול בצריכה הפרטית לנפש צפויה בעקבות גידול ריאלי בשיעור 4 אחוזים בקירוב בהכנסה הפנויה לנפש בשנת 1972, לעומת ירידה של 2,5 אחוזים ב-1971 (לאחר ניכוי מילות חובה). בשכר הפנוי לשכיר במונחים ריאליים צפויה עלייה של כ-5 אחוזים, לאחר שבשנת 1971 לא חל בו גידול. העלייה בשכר הריאלי הפנוי צפויה בעיקר בעקבות ביטול שלישי מהיטל הבטחון, ביטול מילווה החיסכון לשכירים ותשלום תוספת יוקר, צורות תשלום שאינן קשורות בתוספת תשלום של מס הכנסה.

בשיעור החיסכון הפרטי מתוך ההכנסה הגלמית הפנויה ממקורות פנים — בניכוי מילות החובה — תחול כנראה עלייה קלה בשנת 1972. זאת בשל עליית מרכיב הספיגה על ידי מסים לעומת הספיגה באמצעות מילות חובה (השפעת מסים על הצריכה הפרטית גדולה יותר מהשפעת מילות חובה).

ה. הצריכה הציבורית

בשנת 1972 צפויה עלייה קלה, של כ-2 אחוזים, בצריכה הציבורית, לאחר ירידה של אחוז אחד בשנת 1971. חלקה של הצריכה הציבורית בסך השמושים, יפחת ל-21 אחוז, לעומת 22 אחוז בשנת 1971 ו-24 אחוזים בשנת 1970.

הצריכה הציבורית האזרחית והצריכה הבטחונית יגדלו גם הן בשיעור של 2 אחוזים כל אחת. אולם, בעוד שאשתקד גבעה כל ירידה בצריכה הציבורית מן הירידה ביבוא הבטחוני, ואילו בביקושים המקומיים — שהם המשפיעים על רמת הפעילות המקומית — חלה עלייה בשיעור 8.5 אחוזים, הרי בשנת 1972 תחול ירידה בשיעור אחוז אחד בצריכה הציבורית המקומית, למרות העלייה הכוללת.

בצריכה הבטחונית המקומית תחול השנה ירידה בשיעור 5 אחוזים בקירוב, לעומת עלייה של כ-10 אחוזים בשנת 1971. הצריכה הבטחונית הכוללת תגדל כדי 2 אחוזים, כשהגידול נובע כולו מעלייה בשיעור 12 אחוזים בקירוב ביבוא הבטחוני.

ו. ההשקעות

בסך ההשקעות במשק, צפוי בשנת 1972 גידול של כ-8 אחוזים, לעומת גידול של כ-18 אחוזים בשנת 1971, ושל 9 אחוזים בשנת 1970, והן יסתכמו ב-7,600 מיליון ל"י במחירים שוטפים. האטת הגידול של סך ההשקעות במשק נובעת כולה מהירידה של ההשקעות באניות ובמטוסים — אלה יסתכמו בכ-540 מיליון ל"י, לעומת 612 מיליון ל"י בשנה הקודמת. למעט ההשקעות באניות ובמטוסים, תמשך החשת קצב הגידול של ההשקעות, והוא יגיע לכ-11 אחוז, לעומת 9 אחוזים בשנת 1971 ו-6 אחוזים בשנת 1970.

גם השנה תגדלנה ההשקעות בבנייה למגורים בקצב מהיר יותר מקצב הגידול הממוצע של כלל ההשקעות במשק, והן יעלו ב-13 אחוזים, לאחר עלייה בשיעור 14 אחוזים בשנת 1971. צפוי המשך הגידול במספר יחידות הדיור שיוחל בבנייתן, וכן גידול במספר יחידות הדיור שבנייתן תסתיים. מספר יחידות הדיור שבבנייתן יוחל בשנת 1972 הוא 48 אלף, לעומת כ-46 אלף יחידות בשנת 1971. כמורכב צפוי גמר של כ-47 אלף יחידות דיור, לעומת גמר של 39 אלף יחידות בשנת 1971. המספר הגדול של דירות שבבנייתן יוחל בשנת 1972, מבוסס על צפיה להמשך העליה הגדולה בשנים הבאות.

בסך ההשקעה בענפי המשק צפוי גידול של כ-5.5 אחוזים, לעומת גידול בשיעור 22 אחוזים בשנת 1971. אולם, אם ננכה את ההשקעות באניות ובמטוסים, נמצא שביתר ההשקעות בענפי המשק צפוי גידול של 9 אחוזים, קצב גידול דומה לזה של השנה הקודמת. גם השנה יגדלו ההשקעות בתעשייה ובחשמל בקצב מהיר מהממוצע, בשיעור של כ-15 אחוזים, לעומת גידול מהיר במיוחד בשנת 1971, בשיעור של כ-19 אחוזים. סך ההשקעות בתעשייה במחירים שוטפים יסתכם ב-1,430 מיליון ל"י בקירוב. החשה ניכרת צפויה בקצב הגידול של ההשקעות בתחבורה היבשתית. זאת, לאחר התפתחות איטית ביותר, או אף ירידה, בהשקעות אלה בשנתיים האחרונות. החשה צפויה בעיקר בהשקעות בדואר, בתקשורת, בנמלים ובכלי רכב. בהשקעות בענף השירותים צפויה עלייה בשיעור 7-8 אחוזים, כתוצאה מגידול רב בהשקעות הממשלתיות במבני ציבור, בעיקר בבתי חולים ובבתי ספר.

בשנת 1972 לא צפוי שינוי במשקלן הגדול של ההשקעות בציוד ובכלי תחבורה בסך ההשקעות בנכסים קבועים, על אף הירידה של ההשקעות באניות ובמטוסים. זאת, לאחר שבשנת 1971 חלה עלייה ניכרת במשקל השקעות אלה לעומת ירידה במשקל ההשקעות במבנים (48 אחוזים בשנת 1971 מכלל ההשקעות, לעומת 42 אחוזים בשנת 1970).

ז. האוכלוסייה והתעסוקה

האוכלוסייה תמנה בסוף שנת 1972 — 3,207 אלף נפש, לעומת כ-3,092 אלף נפש בסוף שנת 1971. מתוך גידול של כ-115 אלף איש, יהיו 65 אלף, שהם 57 אחוזים, ריבוי טבעי; ו-50 אלף שהם 43 אחוז — עלייה נטו. תחזיות אלה בנויות על ההנחה שמספר העולים ברוטו יגיע בשנה זו ל-65 אלף איש, בקירוב.

האוכלוסייה הממוצעת תגדל בשנת 1972 בשיעור של 3.4 אחוזים, לעומת גידול של 2.9 אחוזים בשנה הקודמת. באוכלוסייה בגיל העבודה צפוי גידול של 3.4 אחוזים. בשנה זו לא צפוי שינוי בשיעור ההשתתפות בכוח העבודה, והוא נאמד ב-49.3 אחוזים. כוח העבודה האזרחי יגיע ל-1,070 איש לאחר שיגדל ב-36 אלף איש, שהם 3.5 אחוזים. במספר המעוסקים צפוי גידול של 31 אלף איש, שהם 3.1 אחוזים. והוא יסתכם ב-1,029 מיליון איש. שיעור הבלתי מועסקים בכוח העבודה, נאמד ב-3.8 אחוזים לעומת 3.5 אחוזים בשנת 1971. העלייה הקלה בשיעור הבלתי מועסקים מניחה החלשת מה של הלחץ בשוק העבודה, אף כי צפוי המשך המצב של תעסוקה מלאה.

ח. ההכנסות והשכר

בהכנסה הלאומית במחירים שוטפים צפוי בשנת 1972 גידול בשיעור 16 אחוזים בקירוב, לעומת גידול של כ-18 אחוזים בשנה שעברה. על אף פרוגרסיביות מערכת המיסים הישירים, צפוי במיסים גידול בשיעור דומה לזה של גידול ההכנסה הלאומית. הגידול האישי יחסית במסים הישירים, בשיעור של 17 אחוזים, לעומת 31 אחוזים בשנת 1971, מוסבר בחלקה הגדול של תוספת היוקר, הפטורה ממס הכנסה, בכלל תוספות השכר, וכן בהקטנת היטל הבטחון.

בתשלומי ההעברה לציבור צפוי גידול רב במיוחד, בשיעור 24 אחוזים בקירוב, לעומת 18 אחוזים בשנת 1971, בעיקר בעקבות גידול רב בתשלומי ריבית של הממשלה לציבור. מכאן שצפוי גידול מהיר יחסית בהכנסה הפרטית הפנויה, בשיעור של 18 אחוזים בקירוב, לעומת כ-16 אחוזים בשנה הקודמת.

אם ננכה גם את מילווה החובה מההכנסה הפרטית הפנויה, נקבל לשנת 1972 גידול בהכנסה הפנויה בשיעור של 19.5 אחוזים, לעומת 13 אחוזים בשנת 1971. זאת, כתוצאה מביטול מילווה החיסכון של השכירים. בהנחה, שעלית המחירים הממוצעת תהיה בסדר גודל של כ-11 אחוזים, צפוי גידול ריאלי בהכנסה הפנויה לנפש בשיעור של כ-4 אחוזים.

בהתאם להסכם שנחתם בסוף ינואר השנה בין ההסתדרות ונציגי המעסיקים, יחולו השינויים

הבאים בשכר לשכיר במשך השנה: תשלום תוספת יוקר בשיעור של 8 אחוזים משכר היסוד עד 700 ל"י, החל מינואר השנה, שמשמעותה עלייה של 4.5—5 אחוזים בשכר הכולל; תשלום תוספת בשעור 6 אחוזים בקירוב על השכר הכולל במשך שתי השנים 1972—1973, כלומר — כ-3 אחוזים מדי שנה. ההסכם להעלאת שכר המינימום ל-425 ל"י, תוך שנתיים, ישפיע כבר השנה לעלייה נוספת של השכר הכולל בשיעור של כמחצית האחוז. אם נוסף לתוספות שכר הללו זחילת השכר בשיעור של כ-2 אחוזים, נקבל עלייה בתשלומי שכר לשכיר בשיעור של כ-10—11 אחוזים במשך שנת 1972. ברור, שתריגה רצינית מסדרי גודל אלו בעלייה בשכר לשכיר עלולה לשים לאל את התחזית על התפתחות המשק בשנת 1972.

נוסף על תשלומי המעבידים, תגדל ההכנסה הפנויה של השכירים בשיעור של כ-2 אחוזים בעקבות ביטול מילווה חיסכון לשכירים, ובשיעור של אחוז נוסף בעקבות צמצום היטל הבטחון. בעקבות כל השינויים הללו, צפוי גידול בשיעור 16—17 אחוזים בהכנסה הפנויה של השכירים (בממוצע שנתי).

ביצוע הסכמי השכר משמעותם גידול בסך תשלומי השכר שהיגו מהיר יותר מזה של ההכנסה הלאומית. כתוצאה מכך צפויה בשנת 1972 ירידת מה בחלקו של ההון בהכנסה הלאומית, בהמשך לירידה שחלה בו בשנת 1971.

ט. המחרים

במשך שנת 1972 צפויה עליית מחירים בשיעור של 5—6 אחוזים. זאת, בהנחה שתשמר המסגרת התקציבית כפי שנקבעה, שלא תהיה חריגה מהסכמי השכר ולא תחול עליה יוצאת דופן במחירי היבוא.

ראוי לציין, שהעליה בהוצאות העבודה כפי שנקבעו בהסכמי השכר, בשיעור 10 אחוזים בקירוב (כולל זחילה של 2 אחוזים), תבטא בעליית סך הוצאות הייצור בשיעור של כ-2 אחוזים בלבד. זאת, בהתחשב בעלייה הצפויה בתוצר למועסק ובמשקל הוצאות העבודה בסך הוצאות הייצור.

תחזית זו מבוססת על ההנחה שמלוא השפעת הפיחות לעליית המחירים מצאה כבר את בטויה בשנת 1971. כמו-כן אין התחזית לוקחת בחשבון עליית מחירים הקשורה באפשרות של הנהגת מס ערך מוסף, לקראת סוף שנת 1972.

המקורות והשימושים, 1969 עד 1971 ותחזית ל-1972

מ-1971 ל-1972 בכמות	העליה או הירידה (—)						תחזית 1972 במחירי 1971	במחירים שוטפים			
	מ-1970 ל-1971			מ-1969 ל-1970				1971	1970	1969	
	בערך	במחיר	בכמות	בערך	במחיר	בכמות					
	(אחוזים)							(מיליוני ל"י)			
	המקורות										
6.6	18.7	10.8	7.1	16.2	8.7	6.9	23,365	21,910	18,455	15,882	(1) התוצר הלאומי הגולמי
7.1	28.6	18.6	8.4	20.2	3.8	15.8	13,970	13,045	10,143	8,441	(2) ערך היבוא בשוק המקומי
3.4	23.9	24.4	-0.4	31.1	5.8	23.9	6,040	5,839	4,712	3,595	(3) עודף היבוא (10-2)
6.0	19.8	13.6	5.5	18.9	7.9	10.2	29,405	27,749	23,167	19,477	(4) סך המקורות לרשות המשק (1+3)
6.8	22.2	13.7	7.5	17.6	6.9	10.0	37,335	34,955	28,598	24,323	(5) סך כל המקורות (1+2)
	השימושים										
7.0	16.8	12.0	4.3	10.1	6.8	3.0	14,600	13,642	11,681	10,612	(6) צריכה פרטית
-2.3	15.4	16.2	-0.7	37.2	8.6	26.3	8,025	7,846	6,799	4,956	(7) צריכה ציבורית
8.3	33.6	13.5	17.7	19.9	10.3	8.8	6,780	6,261	4,687	3,909	(8) השקעה גולמית
6.0	19.8	13.6	5.5	18.9	7.9	10.2	29,405	27,749	23,167	19,477	(9) סך כל השימושים המקומיים (6+7+8)
10.0	32.7	14.4	16.0	12.1	2.5	9.4	7,930	7,206	5,431	4,846	(10) היצוא
6.8	22.2	13.7	7.5	17.6	6.9	10.0	37,335	34,955	28,598	24,323	(1) סך כל השימושים (9+10)

לוח 3

התחלקות המקורות השימושים ותוספת המקורות השימושים,
1969 עד 1971 ותחזית ל-1972
(אחוזים, מחירי 1970)

התחלקות תוספת המקורות והשימושים			התחלקות המקורות והשימושים				
1972	1971	1970	1972	1971	1970	1969	
							השימושים
40.6	23.2	13.3	39.7	39.6	40.8	43.6	הצריכה הפרטית
7.4	2.1	54.4	21.0	22.0	23.8	20.7	הצריכה הציבורית
(3.0)	(5.9)	(2.6)	(6.7)	(6.9)	(7.0)	(7.4)	מזה: צריכה אזרחית
(4.4)	(-8.0)	(51.8)	(14.3)	(15.1)	(16.8)	(13.3)	צריכה בטחונית
21.9	38.5	14.4	18.2	17.9	16.4	16.6	ההשקעה הגולמית המקומית
							מזה: השקעה גולמית
(25.1)	(19.3)	(10.3)	(16.5)	(15.9)	(15.7)	(16.2)	למעט אניות ומטוסים
30.1	40.4	17.9	21.1	20.5	19.0	19.1	היצוא
100.0	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0	סך כל השימושים
							המקורות
62.6	60.4	47.3	64.1	64.2	64.5	66.3	התוצר הלאומי הגולמי
37.4	39.6	52.7	35.9	35.8	35.5	33.7	היבוא
							מזה: יבוא אניות ומטוסים
(8.1)	(1.1)	(38.2)	(8.5)	(8.4)	(9.0)	(6.0)	וממשלה לנמ"א
(29.3)	(38.5)	(14.5)	(27.4)	(27.3)	(26.5)	(27.7)	יבוא אחר
100.0	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0	סך כל המקורות

לוח 4

האוכלוסייה, כוח העבודה והתעסוקה, 1968 עד 1971 ותחזית ל-1972

(ממוצעים שנתיים)

העלייה או הירידה (—)				תחזית	1971	1970	1969	
1971 מ-1972 ל	1970 מ-1971 ל	1969 מ-1970 ל	1972					
(אחוזים)				(אלפים)				
3.4	2.9	2.8	3,150	3,045	2,958.3	2,879.1	סך כל האוכלוסייה הממוצעת	
3.4	3.2	2.8	2,170	2,098	2,032.2	1,977.8	אוכלוסייה בגיל העבודה	
3.5	3.3	1.1	1,070	1,034	1,001.3	990.1	שייכים לכוח העבודה אזרחי	
3.1	3.6	1.8	1,029	998	963.1	945.8	מועסקים	
—	—	—	41	36	38.2	44.3	בלתי מועסקים	
(אחוזים)				(אלפים)				
—	—	—	68.9	68.9	68.7	68.7	הלקה של אוכלוסיית העבודה בסך כל האוכלוסייה	
—	—	—	49.3	49.3	49.3	50.1	שיעור ההשתתפות בכוח העבודה האזרחי	
—	—	—	3.8	3.5	3.8	4.5	חלקם של הבלתי מועסקים בכלל המשתתפים	
(אחוזים)				(אלפים)				
—	—	—	115	90	82.2	78.1	הגידול באוכלוסייה	
—	—	—	66	62	59.6	53.9	מזה: ריבוי טבעי	
—	—	—	49	28	22.6	24.2	מאזן ההגירה נטו	
3.7	3.0	2.8	3,207	3,092	3,001.4	2,919.2	האוכלוסייה בסוף התקופה	
—	—	—	65	44	42	41	העולים ברוטו	
—	—	—	21.0	20.4	20.1	19.2	שיעור הריבוי הטבעי *	

* מהאוכלוסייה הממוצעת.

מאזן התשלומים, 1969 עד 1971 ותחזית ל-1972

העליה או הירידה (—)							
מ-1971	מ-1970	מ-1969	תחזית				
ל-1972	ל-1971	ל-1970	1972	1971	1970	1969	
(אחוזים)			(מיליוני דולרים)				
							(1) הגרעון במאזן סחר חוץ
3	22	14.5	790	767	629.3	549.8	
10	23	10.0	1,830	1,670	1,352.6	1,229.8	יבוא סחורות
15	25	6.4	1,040	903	723.3	680.0	יצוא סחורות
							(2) הגירעון בחשבון השירותים
25	—29	80.2	545	437	616.1	342.3	
16	—1	35.7	1,445	1,247	1,258.9	927.5	יבוא שירותים
11	26	9.8	900	810	642.8	585.2	יצוא שירותים
							(3) עודף היבוא ללא שטחים (2+1)
11	—3	39.6	1,335	1,204	1,245.4	892.1	
12	12	21.1	3,275	2,917	2,611.5	2,157.3	יבוא הסחורות והשירותים
13	25	8.0	1,940	1,713	1,366.1	1,265.2	יצוא סחורות והשירותים
							(4) אומדן עודף יצוא (יבוא(—)) עם שטחי הממשל הצבאי
33	—	—3.0	—20	—15	26.0	26.8	
+11	—	—40.9	1,355	1,219	1,219.4	865.3	(5) סך כל עודף היבוא (בחשבון שוטף)
—9.8	14.9	193.1	1385	1535	1336	692	(6) סך כל יבוא ההון (נטו) *
2.0	9.9	43.0	760	745	678	474	תקבולים חד צדדיים
—20.9	20.1	3—פי	625	790	658	218	תנועות הון (לזמן ארוך ובינוני) נטו
10.9	—3.3	93.6	1335	1204	1245	892	(7) עודף היבוא (למעט שטחים מוחזקים)
—	—	—	—50	—331	—91	200	(8) שינויי יתרות, תנועות הון לזמן קצר, טעויות והשמטות
—	—	—	—	—215	—23	290	מזה : צבירת יתרות (—)

* אינו כולל העברות לשטחים המוחזקים

לוח 6

יצוא סחורות ושירותים בשנים 1969 עד 1971 ותחזית לשנת 1972

העלייה או הירידה (—)								
מ-1971	מ-1970	מ-1969	תחזית	1971	1970	1969		
ל-1972	ל-1971	ל-1970	1972					
	(אחוזים)			(מיליוני דולרים)			יצוא סחורות	
17	25	6.8	875	746	596.5	558.3	סך היצוא התעשייתי	
13	31	-6.9	300	265	202.0	215.9	מזה: יהלומים (נטו)	
20	22	15.2	575	481	394.5	342.4	תעשייתי אחר	
6	21	9.8	165	156	129.3	117.7	סך היצוא החקלאי	
—	34	-5.5	115	115	86.0	91.1	מזה: פרי הדר	
22	-5	62.8	50	41	43.3	26.6	חקלאות	
15	29	-22.3	15	13	10.1	13.0	יצוא אחר *	
15	24	6.8	1,055	915	735.9	689.0	סך יצוא סחורות ברוטו	
..	15	12	12.6	9.0	תיקונים והתאמות (—)	
15	25	6.3	1,040	903	723.3	680.0	סך יצוא סחורות נטו	
							יצוא שירותים	
15	14	22.1	340	295	259.0	211.9	שירותי תחבורה	
12	55	20.6	180	160	103.5	85.8	שירותי תיירות	
10	7	17.1	135	123	115.3	98.5	שירותי ביטוח	
—	71	-27.7	90	90	52.7	72.9	שירותי הון	
9	14	-17.0	35	32	28.0	33.7	ממשלה לנמ"א	
9	30	2.4	120	110	84.5	82.4	שירותים אחרים	
11	26	9.8	900	810	642.8	585.2	סך כל יצוא השירותים	
							סך כל יצוא הסחורות והשירותים	
13	25	8.0	1,940	1,713	1,366.1	1,265.2	אומדן היצוא לשטח הממשל	
9	1	5.0	95	87	86.5	82.4	סך כל היצוא	
13	24	7.8	2,035	1,800	1,452.6	1,347.6	אחוז היצוא מהיבוא (למעט שטחים מוחזקים)	
			59.0	58.7	52.3	58.2		

* כולל אניות ומטוסים ואספקת דלק ומוזן לאניות ולמטוסים זרים.

לוח 7

יבוא סחורות ושירותים, 1969 עד 1971 ותחזית ל-1972

העלייה או הירידה (—)			תחזית	1971	1970	1969	
מ-1971	מ-1970	מ-1969	1972				
ל-1972	ל-1971	ל-1970					
	(אחוזים)			(מיליוני דולרים)			יבוא סחורות
14	13	—0.4	180	158	139.5	140.1	נכסי צריכה
9	45	—20.0	245	224	154.4	192.8	יהלומים (נטו)
5	31	6.3	65	62	47.4	44.6	דלק (למעט דלק מסיני)
12	9	16.3	875	779	716.5	616.0	חומרי גלם אחרים
—12	3.2 פ	82.4	165	187	58.4	32.0	אניות ומטוסים
15	13	16.6	380	331	292.0	250.5	נכסי השקעה אחרים
10	24	10.4	1,910	1,741	1,408.2	1,276.0	סך יבוא סחורות ברוטו
(—9)	(14)	(265)	(165)	(184)	(162)	(128)	מזה : יבוא ביטחוני ישיר ועקיף
			80	71	55.6	46.2	בניכוי : יבוא מוחזר והת- אמות למאזן התשלומים
10	23	10.0	1,830	1,670	1,352.6	1,229.8	יבוא סחורות סי"פ נטו
							יבוא שירותים
11	10	19.8	200	180	164.3	137.1	שירותי תחבורה
17	15	15.5	75	64	55.7	65.9	שירותי תיירות
11	7	20.8	130	117	109.6	90.7	שירותי ביטוח
22	15	18.4	250	205	178.5	150.8	שירותי הון
17	—13	67.6	695	592	678.2	404.7	ממשלה לנמ"א
(+18)	(—15)	(87.1)	(630)	(532)	(625.0)	(334.0)	מזה : ביטחון
+7	22	—7.2	95	89	72.7	78.3	שירותים אחרים
16	—1	35.7	1,445	1,247	1,258.9	927.5	סך כל יבוא השירותים
12	12	21.1	3,275	2,917	2,611.5	2,157.3	סך כל יבוא הסחורות והשירותים
13	67	8.8	115	102	60.5	55.6	יבוא סחורות ושירותים משטחי הממשל *
12	13	21.0	3,390	3,019	2,672.0	2,212.9	סך כל היבוא
15	14	6.2	2,317	2,013	1,766.1	1,663.3	סך כל היבוא, למעט יבוא משטחי הממשל יבוא ביטחוני ואניות ומטוסים

* כולל דלק מסיני.

לוח 8

יבוא ההון לישראל, 1969 עד 1970 ותחזית ל-1972
(מיליוני דולרים)

תחזית	1971	1970	1969	
1972				
760	745	678	474	1. תקבולים חד-צדדיים
280	265	296	175	העברות של מוסדות
210	220	202	138	פיצויים מגרמניה
220	260	180	161	העברות על ידי פרטים
50	—	—	—	מענק ממשלת ארצות הברית
120	130	81	82	2. השקעות מחוץ לארץ ברוטו
915	1,030	900	443	3. הלוואות לזמן ארוך ובינוני
280	280	231	184	מילוה העצמאות והפיתוח
55	55	49	32	עודפי מזון
25	45	18	17	הלוואות בנק ליבוא ויצוא
300	305	320	56	הלוואות ממשלת ארצות הברית
20	30	5	29	הלוואות מוסדות בינלאומיים
(20)	(20)	(5)	(6)	הבנק העולמי
45	40	38	35	מילוה מגרמניה
190	275	239	90	הלוואות אחרות
355	320	271	253	4. פירעון הלוואות לזמן ארוך ובינוני
110	95	96	121	מילוה העצמאות והפיתוח
10	9	34	6	הלוואות מחשבון עודפי מזון
39	41	—	24	הלוואות א.י.ד. ד.ל.פ.
11	9	9	8	הלוואות בנק ליבוא ויצוא
10	7	9	6	הלוואות הבנק העולמי
175	159	123	88	הלוואות אחרות
55	50	52	54	5. השקעות בחוץ לארץ וחיסול השקעות
560	710	629	190	6. גידול בחובות לזמן ארוך ובינוני (3—4)
60	60	57	—10	7. גידול החוב לזמן קצר
625	790	658	218	8. תנועות הון נטו לזמן ארוך ובינוני (5—2+6)
1,385	1,535	1,336	692	9. יבוא הון נטו (1+8)
1,335	1,204	1,245	892	10. עודף היבוא למעט יבוא משטחי ממשל
—50	—331	—91	—200	11. תנועות הון לזמן קצר, טעויות והשמטות ושינוי ביתרות
..	—215	—23	—290	12. מזה: שינוי ביתרות בנק ישראל נטו
4,200	3,580	2,810	2,124	13. החוב הלאומי

* חוב לתקופה של 60 יום עד שנה.

לוח 9

ההכנסה הלאומית, 1968 עד 1971 ותחזית ל-1972

(מחירים שוטפים)

העלייה או הירידה (-)				תחזית 1972	1971	1970	1969	1968		
מ-1971 ל-1972	מ-1970 ל-1971	מ-1969 ל-1970	מ-1968 ל-1969							
(אחוזים)				(מיליוני ל"י)						
17.2	18.7	16.2	13.1	25,680	21,910	18,455	15,882	14,037	התוצר הלאומי הגולמי	
23.4	23.4	20.9	12.4	2,730	2,212	1,793	1,483	1,319	בניכוי : פחת	
16.5	18.2	15.7	13.2	22,950	16,698	16,662	14,399	12,718	התוצר הלאומי הנקי	
17.9	20.0	21.2	18.8	2,365	2,006	1,672	1,380	1,162	בניכוי : מיסים עקיפים נטו	
16.4	18.0	15.1	12.7	20,585	17,692	14,990	13,019	11,556	ההכנסה הלאומית	
										ההכנסה הלאומית בשער חליפין אפקטיבי *
4.8	2.6	14.3	11.8	3,790	3,618	3,527	3,085	2,832	(מיליוני דולרים)	

* שער החליפין האפקטיבי מוגדר כשער החליפין הרשמי בתוספת סך כל המיסים על היבוא מחולק בסך כל היבוא (למעט יבוא משטחי ממשל, יבוא לנמ"א, יבוא אניות ומטוסים, יבוא שירותי הון ויהלומי גלם).

ההכנסה הפרטית וההכנסה הפנויה, 1969 עד 1971 ותחזית ל-1972

(מחירים שוטפים)

העלייה או הירידה (—)			תחזית	1971	1970	1969	
מ-1971 ל-1972	מ-1970 ל-1971	מ-1969 ל-1970	1972				
	(אחוזים)		(מיליוני ל"י)				
16.4	18.0	15.1	20,585	17,692	14,990	13,019	(1) ההכנסה הלאומית
24.4	20.6	30.4	560	450	373	286	(2) ההכנסות המקומיות של הסקטור הציבורי מרכוש
16.1	18.0	14.8	20,025	17,242	14,617	12,733	(3) ההכנסה הפרטית ממקורות פנים (1-2)
17.1	24.3	26.0	3,250	2,775	2,232	1,772	(4) מס הכנסה
16.3	49.1	77.4	1,430	1,230	825	465	(5) תשלומים לביטוח לאומי
16.9	31.0	36.7	4,680	4,005	3,057	2,237	(6) סך כל המיסים הישירים (4+5)
-9.3	150.0	—	880	970	388	-90	(7) מילוות חובה נטו
11.8	41.0	59.1	5,560	4,975	3,528	2,217	(8) סך כל תשלומי החובה (6+7)
24.4	17.8	11.2	2,400	1,930	1,639	1,474	(9) תשלומי העברה נטו
23.4	23.4	20.9	2,730	2,212	1,793	1,483	(10) פחת
17.8	15.9	11.4	20,475	17,379	14,992	13,453	(11) ההכנסה הפרטית הגולמית הפנויה ממקורות פנים
19.4	12.4	7.8	19,595	16,409	14,604	13,543	(א) כולל מלוות חובה (3-6+9+10)
11.8	39.9	25.8	2,375	2,125	1,519	1,207	(ב) ללא מילוות חובה (3-8+9+10)
							(12) העברות לפרטים מחוץ לארץ
							(13) ההכנסה הפרטית הגולמית הפנויה מכל המקורות (11+12)
17.1	18.1	12.6	22,850	19,505	16,511	14,660	(א) כולל מילוות חובה
18.5	15.6	8.6	21,970	18,535	16,123	14,850	(ב) ללא מילוות חובה

החיסכון הפרטי 1969 עד 1971 ותחזית ל-1972
(מחירים שוטפים)

העלייה או הירידה (-)						
מ-1971 ל-1972	מ-1970 ל-1971	מ-1969 ל-1970	תחזית 1972	1971	1970	1969
(אחוזים)			(מיליוני ל"י)			
17.8	15.9	11.4	20,475	17,379	14,992	13,453
19.4	12.4	7.8	19,595	16,409	14,604	13,543
(1) ההכנסה הפרטית הגולמית הפנויה ממקורות פנים						
(א) כולל מילוות חובה						
(ב) ללא מילוות חובה						
17.1	18.1	12.6	22,850	19,505	16,511	14,660
18.5	15.0	8.6	21,970	18,535	16,123	14,850
(2) ההכנסה הפרטית הגולמית הפנויה מכל המקורות						
(א) כולל מילוות חובה						
(ב) ללא מילוות חובה						
18.8	16.8	10.1	16,200	13,642	11,681	10,612
(3) הצריכה הפרטית						
14.4	12.9	16.5	4,275	3,737	3,311	2,841
22.7	-5.3	-0.3	3,395	2,767	2,923	2,931
(4) החיסכון הפרטי הגולמי ממקורות פנים (1-3)						
(א) כולל מילוות חובה						
(ב) ללא מילוות חובה						
13.4	21.4	19.3	6,650	5,863	4,830	4,048
17.9	10.2	4.8	5,770	4,893	4,442	4,238
(5) החיסכון הפרטי הגולמי מכל המקורות (2-3)						
(א) כולל מילוות חובה						
(ב) ללא מילוות חובה						
(אחוזים)			(מיליוני ל"י)			
			20.9	21.5	22.1	21.1
			17.3	16.9	20.0	21.6
(6) שיעור החיסכון הפרטי הגולמי ממקורות פנים (4/1)						
(א) כולל מילוות חובה						
(ב) ללא מילוות חובה						
			29.1	30.1	29.3	27.6
			26.3	26.4	27.6	28.5
(7) שיעור החיסכון הפרטי הגולמי מכל המקורות (5/2)						
(א) כולל מילוות חובה						
(ב) ללא מילוות חובה						

לוח 12

החיסכון הלאומי, 1969 עד 1971 ותחזית ל-1972

(במחירים שוטפים)

התחלקות מימון ההשקעה הגולמית				העלייה או הירידה (-)			תחזית 1972	1971	1970	1969	
1972	1971	1970	1969	מ-1971 ל-1972	מ-1970 ל-1971	מ-1969 ל-1970					
(אחוזים)				(אחוזים)			(מיליוני ל"י)				
100.0	100.0	100.0	100.0	21.5 -	33.6	19.9	7,605	6,261	4,687	3,909	ההשקעה הגולמית (במחירי שוק)
											מימון ההשקעה
95.9	93.3	100.5	92.0	30.8	23.9	31.1	7,640	5,839	4,712	3,595	א. עודף היבוא
4.1	6.7	-0.5	8.0				-35	422	-25	314	ב. החיסכון הלאומי הגולמי
											מוזה : חיסכון פרטי גולמי (כולל מלוות חובה)
56.2	59.7	70.6	72.7	14.4	12.9	16.5	4,275	3,737	3,311	2,841	
-52.1	-52.9	-70.1	-64.6	-	-	-	-4,310	-3,315	-3,286	-2,527	חיסכון ציבורי
				(14.9)	(29.0)	(44,6)	(5,205)	(4,531)	(3,513)	(2,429)	הכנסות הסקטור הציבורי נטו
				(16.8)	(15.4)	(37.2)	(9,515)	(7,846)	(6,799)	(4,956)	צריכה ציבורית

לוח 13

ההשקעה הגולמית המקומית לפי הענף הכלכלי, 1969 עד 1971 ותחזית ל-1972
(מחירי 1970)

העלייה או הירידה (—)			במיליוני לירות, במחירי 1970				
מ-1971 ל-1972	מ-1970 ל-1971	מ-1969 ל-1970	תחזית 1972	1971	1970	1969	
(אחוזים)			(מיליוני ל"י)				
5.9	21.6	1.1	4,036	3,811	3,134	3,100	ההשקעה בענפי המשק
-4.8	4.5	-2.0	200	210	201	205	חקלאות
4.4	-4.3	—	47	45	47	47	השקיה
14.9	19.6	10.1	1,120	975	815	740	חרושת, מכרות ומחצבים
10.0	20.5	5.1	110	100	83	79	ציוד לענף הבניה
14.7	18.1	4.3	195	170	144	138	חשמל
-1.2	44.0	-3.6	1,344	1,361	945	980	תחבורה ותקשורת
-11.8	3 פי	117.6	(540)	(612)	(198)	(91)	מזה: א. אניות ומטוסים
8.5	-3.6	-3.8	(320)	(295)	(306)	(318)	ב. כלי-רכב
6.6	2.9	-22.8	(484)	(454)	(441)	(571)	ג. תחבורה אחרת
7.4	5.7	-1.3	1,020	950	899	911	מסחר ושירותים
12.7	14.5	32.7	1,860	1,650	1,441	1,086	דיור
8.0	19.4	9.3	5,896	5,461	4,575	4,186	סך ההשקעה בנכסים קבועים
—	—	—	80	56	112	125	השינוי במלאי
8.3	17.7	8.7	5,976	5,517	4,687	4,311	ההשקעה הגולמית המקומית
							ההשקעה הגולמית למעט
10.8	9.3	6.4	5,436	4,905	4,489	4,220	אניות ומטוסים
							ההשקעה הגולמית בענפי המשק,
9.3	9.0	-2.4	3,496	3,199	2,936	3,009	למעט אניות ומטוסים

גידול הנכסים הכספיים שבידי הציבור לפי המקורות והמרכיבים 1969 עד 1971

העלייה או הירידה (—)						במשך התקופה	המקורות נכסים
מ-1970 ל-1971	מ-1969 ל-1970	מ-1968 ל-1969	* 1971	1970	1969		
(אחוזים)			(מיליוני ל"י)				
87.6	2.4	-47.5	1,074	28.8	-1,083.6	נכסים במטבע חוץ בבנק ישראל	
..	-250	-205.5	117.3	במוסדות בנקאיים	
78.1	-14.4	-43.9	824	-176.7	-966.3	סך-הכל	
43.8	38.0	94.4	1,421	893.7	1,167.2	אשראי מבנק ישראל אשראי לממשלה*	
16.4	5.0	82.6	142	41.2	371.6	נכיון משנה זהלוואות	
-48.2	-40.0	-10.3	-155	-91.9	23.8	פעולות בשוק הפתוח	
37.2	28.6	108.9	1,408	843.0	1,562.2	סך הכל	
5.8	42.0	34.0	40	201.3	121.7	אשראי מהמוסדות הבנקאיים לממשלה בל"י	
20.2	24.8	10.4	783	771.4	292.7	לציבור***	
19.1	27.1	13.1	823	972.7	414.4	סך כל האשראי לממשלה ולציבור	
16.6	-10.2	50.9	87	-29.2	79.7	גורמים אחרים נטו	
32.6	20.0	15.7	3,142	1,609.8	1,090.4	סך כל המקורות	
24.0	14.0	2.5	935	414.5	71.6	המרכיבים אמצעי תשלום	
35.3	23.5	25.1	2,207	1,195.3	1,018.8	פיקדונות פחות נזילים**	
32.6	20.0	15.7	3,142	1,609.8	1,090.4	סך כל המרכיבים	
27.9	20.0	-5.7	156.5	93.6	-27.9	גידול במילוה קצר מועד בידי הציבור	

* נתונים ארעיים, הכוללים הפרשים בגין פחות הל"י.

** השינוי באשראי ובמקדמות לממשלה אינו כולל את השינוי בחוב הממשלה הנובע מפעולות בניירות ערך ממשלתיים הנעשות עם הציבור והבנקים (למשל, מכירת ניירות ערך ממשלתיים בשוק הפתוח).

*** כולל שטרות בתיאוך.